

Małgorzata Samujło

**Jakość i efektywność programów praktyk pedagogicznych
w percepcji studentów specjalności nauczycielskiej
i nauczycieli – opiekunów praktyk w szkołach**

Raport z badań

OFICINA SIMONDIS
Wydawnictwo Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej
im. Szymona Szymonowica w Zamościu
Zamość 2011

SERIA WYDAWNICZA
MONOGRAFIE I OPRACOWANIA
NR 7

Recenzent
dr Bogdan Szyszka

Wydanie I
Zamość 2011

© Copyright by Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Szymona Szymonowica w Zamościu
Wydawnictwo Officina Simonidis

Wszystkie prawa zastrzeżone
All rights reserved

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Szymona Szymonowica w Zamościu
Wydawnictwo Officina Simonidis
ul. Akademicka 8, 22-400 Zamość, tel./fax +48 84 638 35 00
e-mail: rektorat@pwszzamosc.pl

Nakład: 100 egzemplarzy
ISBN: 978-83-61893-36-3

Publikacja bezpłatna

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

SPIS TREŚCI

WSTĘP	4
ROZDZIAŁ I. Założenia metodologiczne badań	9
1. Cele i przedmiot badań	9
2. Problemy badawcze	9
3. Metody i narzędzia badawcze	10
4. Teren badań i charakterystyka badanej grupy	11
4.1. Studenci specjalności nauczycielskiej	11
4.2. Nauczyciele – opiekunowie praktyk w szkołach	14
ROZDZIAŁ II. Przebieg i ocena praktyk pedagogicznych w świetle doświadczeń studentów specjalności nauczycielskiej	18
1. Motywacja podjęcia studiów nauczycielskich i jej wybrane uwarunkowania	18
2. Przygotowanie praktyki ze strony uczelni w opinii studentów	22
3. Ocena organizacji praktyki na terenie szkoły	26
4. Realizacja praktyki ogólnopedagogicznej i metodycznej	31
5. Ocena efektywności praktyki dokonana przez studentów	39
ROZDZIAŁ III. Praktyki pedagogiczne w opinii nauczycieli – opiekunów	47
1. Motywacja podjęcia opieki nad praktykami pedagogicznymi	47
2. Ocena przygotowania praktyki ze strony uczelni	50
3. Organizacja praktyki w szkole w opinii nauczycieli – opiekunów	55
4. Realizacja praktyki pedagogicznej w szkole	60
5. Ocena efektywności praktyki w ujęciu nauczycieli	67
ZAKOŃCZENIE I WNIOSKI	69
SPIS TABEL I WYKRESÓW	70
BIBLIOGRAFIA	74
ANEKS	75

*Nie dostaje się mądrości w darze,
trzeba ją odkryć samemu po wędrówce,
jakiej nikt nie może podjąć za nas
ani jej nam oszczędzić,
bo ona jest spojrzeniem na świat.*

Proust

WSTĘP

Zdaniem Cz. Banacha (2008, s. 16) „edukacji XXI wieku przypisuje się funkcje i obowiązki coraz bardziej złożone, daleko odbiegające od przeszłości i teraźniejszości. Dla edukacji nauczycielskiej wynikają z tego nowe i trudne zadania. Dotyczy to płaszczyzny teoretycznych dociekań oraz praktycznych realizacji różnych jej orientacji, koncepcji i modeli.” Obecnie różne ośrodki akademickie w Polsce podejmują prace nad doskonaleniem kształcenia nauczycieli. Dyrektorzy szkół chcieliby zatrudniać dobrze przygotowanych do pracy absolwentów szkół wyższych. Studenci, którzy uzyskują kwalifikacje do wykonywania zawodu nauczyciela pragnęliby z pewnością mieć poczucie dobrego przygotowania zawodowego i żywić przekonanie o swojej wiedzy i umiejętnościach. Podobnie pewne oczekiwania pod adresem nauczycieli płyną od innych podmiotów, jak uczniowie i ich rodzice. Sprostanie różnym złożonym, czasem niespójnym społecznym oczekiwaniom wobec nauczycieli jest trudne, ale wskazuje jednocześnie, jak duże znaczenie należy przypisać procesowi przygotowywania kandydatów do zawodu nauczycielskiego. Przygotowanie to powinno obejmować przenikające się elementy teorii i praktyki. Zdobywanie niezbędnej wiedzy przez studentów – przyszłych nauczycieli powinno być wstępnym etapem, ale nie jedynym. Studenci powinni mieć możliwość obserwowania doświadczonych nauczycieli i zdobywania własnych doświadczeń w kontaktach z uczniami. Te cele mogłyby być osiągnięte w trakcie dobrze zaplanowanych i realizowanych praktyk pedagogicznych, organizowanych przez uczelnie kształcące przyszłych nauczycieli.

Podstawę prawną organizowania przygotowania nauczycieli do pracy stanowi Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 września 2004 r. w sprawie standardów kształcenia. W tym dokumencie czytamy, że uprawnione do kształcenia nauczycieli są szkoły wyższe. To one mogą prowadzić kształcenie nauczycieli w ramach specjalizacji nauczycielskiej na studiach wyższych zawodowych, uzupełniających studiach magisterskich, jednolitych studiach magisterskich oraz studiach podyplomowych. W wymienionym Rozporządzeniu zwraca się uwagę, aby w programie studiów, w zakresie specjalizacji nauczycielskiej, absolwent studiów mógł zdobyć wiedzę merytoryczną w zakresie określonego kierunku studiów i uzyskać przygotowanie do nauczania przedmiotu (prowadzenia zajęć) i kwalifikacje zawodowe. Zakłada się, że:

„1. Studia wyższe zawodowe w specjalizacji nauczycielskiej są prowadzone w zakresie dwóch specjalności nauczycielskich (głównej i dodatkowej). Wybór dodatkowej specjalności nauczycielskiej jest uzależniony od prowadzonych przez szkołę wyższą kierunków studiów.

Główna specjalność nauczycielska:

- 1) przygotowuje do nauczania przedmiotu (prowadzenia zajęć) odpowiadającego kierunkowi studiów;
- 2) jest realizowana zgodnie z wymaganiami przewidzianymi w standardach nauczania dla poszczególnych kierunków studiów, określonych w odrębnych przepisach.

Dodatkowa specjalność nauczycielska:

- 1) przygotowuje do nauczania drugiego przedmiotu (prowadzenia zajęć);
- 2) jest realizowana w zakresie zapewniającym merytoryczne przygotowanie do nauczania przedmiotu (prowadzenia zajęć) zgodnie z podstawą programową wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół, określoną w odrębnych przepisach, w wymiarze co najmniej 400 godzin” (Dziennik Ustaw z 2004 r. Nr 207 poz. 2110).

Zgodnie z Rozporządzeniem „Specjalizacja nauczycielska realizowana w trakcie studiów wyższych zawodowych, uzupełniających studiów magisterskich i jednolitych studiów magisterskich obejmuje:

- 1) kształcenie kierunkowe – przygotowujące merytorycznie z zakresu przedmiotu (zajęć), realizowane w ramach kierunku studiów w taki sposób, aby absolwent nabył wiedzy i umiejętności odpowiednich do nauczania przedmiotu (prowadzenia zajęć);
- 2) kształcenie nauczycielskie – przygotowujące do realizacji zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych, prowadzone w powiązaniu z kształceniem kierunkowym oraz praktykami pedagogicznymi;
- 3) praktyki pedagogiczne – służące nabyciu i rozwijaniu umiejętności zawodowych przez praktyczne zajęcia z uczniami, a także umożliwiające poznanie organizacji i funkcjonowania szkół i placówek, realizowane w powiązaniu z kształceniem nauczycielskim;
- 4) kształcenie w zakresie technologii informacyjnej – przygotowujące do posługiwania się technologią informacyjną, w tym jej wykorzystywania w nauczaniu przedmiotu (prowadzeniu zajęć);
- 5) kształcenie w zakresie języka obcego – umożliwiające uzyskanie zaawansowanej znajomości języka (...).

W przypadku studiów wyższych zawodowych specjalizacja nauczycielska obejmuje ponadto kształcenie z zakresu dodatkowej specjalności nauczycielskiej – przygotowujące merytorycznie do nauczania drugiego przedmiotu (prowadzenia zajęć) w taki sposób, aby absolwent nabył wiedzy i umiejętności odpowiednie do nauczania przedmiotu (prowadzenia zajęć). W przypadku uzupełniających studiów magisterskich i jednolitych studiów magisterskich specjalizacja nauczycielska może również obejmować kształcenie z zakresu dodatkowej specjalności nauczycielskiej” (Dziennik Ustaw z 2004 r. Nr 207 poz. 2110).

Ponadto zwraca się uwagę na kolejność przedmiotów tak, aby psychologia poprzedzała pedagogikę, która powinna stanowić podstawę kształcenia w zakresie dydaktyki przedmiotowej.

W trakcie studiów powinny być nabywane kompetencje w zakresie:

- 1) dydaktycznym;
- 2) wychowawczym i społecznym – związanym z umiejętnością rozpoznawania potrzeb uczniów oraz zdolnością do współpracy w relacjach międzyludzkich;
- 3) kreatywnym – wyrażającym się zdolnością do samokształcenia, innowacyjnością i niestandardowością działań w powiązaniu ze zdolnościami adaptacyjnymi, mobilnością i elastycznością;
- 4) prakseologicznym – wyrażającym się skutecznością w planowaniu, realizacji, organizowaniu, kontroli i ocenie procesów edukacyjnych;
- 5) komunikacyjnym – wyrażającym się skutecznością zachowań werbalnych i pozawerbalnych w sytuacjach edukacyjnych;
- 6) informacyjno-medialnym – wyrażającym się umiejętnością posługiwania się technologią informacyjną, w tym jej wykorzystywania w nauczaniu przedmiotu (prowadzeniu zajęć);
- 7) językowym – wyrażającym się znajomością co najmniej jednego języka obcego w stopniu zaawansowanym” (Dziennik Ustaw z 2004 r. Nr 207 poz. 2110).

W odniesieniu do praktyk pedagogicznych stwierdza się, że ich celem jest:”

- 1) poznanie organizacji pracy różnych typów szkół i placówek, a w szczególności tych, w których absolwenci mogą znaleźć zatrudnienie;
- 2) nabycie umiejętności planowania, prowadzenia i dokumentowania zajęć;
- 3) nabycie umiejętności prowadzenia obserwacji zajęć i jej dokumentowania;
- 4) nabycie umiejętności analizy pracy nauczyciela i uczniów podczas wspólnego omawiania praktyk przez opiekunów praktyk i studentów;
- 5) nabycie umiejętności analizowania własnej pracy i jej efektów oraz pracy uczniów.

Praktyki pedagogiczne są organizowane w różnych typach szkół i placówek, a obowiązkowo w tych, do pracy w których absolwent studiów uzyskuje kwalifikacje.

W trakcie praktyk studentowi zapewnia się następujące formy aktywności: wizyty w szkołach i placówkach, obserwowanie zajęć, asystowanie nauczycielowi prowadzącemu zajęcia, prowadzenie zajęć wspólnie z nauczycielem, samodzielne prowadzenie zajęć, planowanie i omawianie zajęć prowadzonych przez siebie i innych (nauczycieli, studentów).

W przypadku studiów wyższych zawodowych i jednolitych studiów magisterskich zajęcia prowadzone przez studenta powinny stanowić co najmniej 30 % czasu przeznaczanego w programie studiów na praktyki pedagogiczne. Co najmniej 40 % czasu praktyk powinno być realizowanych podczas ostatniego roku kształcenia nauczycielskiego.

W trakcie praktyk pedagogicznych co najmniej 30 godzin zajęć powinno być realizowane w powiązaniu z kształceniem w zakresie psychologii i pedagogiki.

W programie studiów w zakresie przedmiotów: psychologia, pedagogika i dydaktyka przedmiotowa należy zapewnić czas na przygotowanie studentów do praktyki oraz jej omówienie.

Szkoły wyższe kształcące nauczycieli są obowiązane utrzymywać systematyczny kontakt ze

szkołami i placówkami, w których studenci odbywają praktyki pedagogiczne.

Udział studenta w zajęciach objętych praktykami pedagogicznymi jest dokumentowany. Praktyki pedagogiczne podlegają ocenie z uwzględnieniem opinii opiekuna praktyk w szkole” (Dziennik Ustaw z 2004 r. Nr 207 poz. 2110).

Szczegółowe cele, zasady organizacji praktyk oraz warunki zaliczenia praktyk przez studenta nie zostały w Rozporządzeniu zawarte i mogą być formułowane samodzielnie przez poszczególne uczelnie zajmujące się przygotowaniem studentów do pracy w szkole.

Badania nad jakością i efektywnością praktyk pedagogicznych zostały podjęte w ramach Projektu „Praktyki Pedagogiczne drogą do innowacyjnego szkolnictwa”, realizowanego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Priorytet III „Wysoka jakość systemu oświaty”, Działanie 3.3. „Poprawa jakości kształcenia”, Poddziałanie 3.3.2. „Efektywny system kształcenia i doskonalenia nauczycieli – projekty konkursowe”. Liderem Projektu jest Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Szymona Szymonowica w Zamościu, zaś partnerami Miasto Zamość oraz Instytut Nauk Społeczno-Ekonomicznych Sp. z o.o. w Łodzi.

Analiza jakości i efektywności programów praktyk pedagogicznych w opiniach studentów i nauczycieli obejmowała następujące etapy:

- opracowanie kwestionariuszy ankiet i kart wspomagających w wersjach dla studentów i dla nauczycieli,
- rekrutację (w oparciu o ustalone kryteria) i szkolenie realizatorów badań ankietowych tak, aby badania zostały przeprowadzone zgodnie z założeniami Projektu,
- przeprowadzenie badań wśród studentów specjalizacji nauczycielskiej studiów stacjonarnych polskich uczelni różnego typu – łącznie 500 osób,
- przeprowadzenie badań wśród nauczycieli – opiekunów praktyk w szkołach – łącznie 100 osób,
- kodowanie w bazie, a następnie przetwarzanie danych uzyskanych w trakcie badań ankietowych wśród studentów i nauczycieli – opiekunów,
- opracowanie raportu dotyczącego praktyk pedagogicznych na podstawie przeprowadzonych badań wśród studentów specjalizacji nauczycielskiej studiów stacjonarnych i wśród nauczycieli.

Narzędzia wykorzystane w badaniach opracowali dr Beata Głodzik (UMCS w Lublinie) i dr Jacek Bogucki (UMCS w Lublinie). Rekrutację i szkolenie grupy ankietów przeprowadziła dr Agnieszka Bochniarz (UMCS w Lublinie). Realizacją badań ankietowych zajmowało się łącznie siedem osób. Wprowadzania danych zawartych w kwestionariuszach ankiet dla studentów i dla nauczycieli podjęła się dr Izabella Łukasik (UMCS w Lublinie). Specjalistą do spraw kodowania i przetwarzania danych był dr Jacek Bogucki. Kierownikiem prac badawczych była dr Małgorzata Samujło (UMCS w Lublinie), jednocześnie autorka niniejszego raportu.

Wszystkie działania realizowano we współpracy ze specjalistą do spraw dydaktyki i nauczania – dr hab. Mariolą Chomczyńską – Rubacha, prof. UMK w Toruniu.

Funkcję koordynatora do spraw analizy programów praktyk pedagogicznych pełnił dr inż. Bronisław Samujło (Politechnika Lubelska, PWSZ w Zamościu).

Wyniki analiz zawarto w kolejnych rozdziałach opracowania. W pierwszym rozdziale przedstawiono założenia metodologiczne przeprowadzonych badań. Ujęto cele i przedmiot badań i problematykę badawczą. Scharakteryzowane zostały narzędzia badawcze oraz badana grupa. Rozdział drugi poświęcono analizie doświadczeń studentów specjalności nauczycielskiej podczas praktyk pedagogicznych. Zwrócono uwagę na motywację studentów do podjęcia studiów nauczycielskich, a także opinie o przebiegu praktyk ogólnopedagogicznych i metodycznych.

Analogiczne analizy dotyczące jakości i efektywności praktyk w opinii nauczycieli - opiekunów opisano w rozdziale trzecim.

Wnioski istotne przy opracowywaniu innowacyjnych programów praktyk zawarto w końcowej części pracy.

W aneksie zamieszczono kwestionariusze ankiet, którymi posłużono się podczas badań studentów specjalności nauczycielskiej oraz nauczycieli – opiekunów pracujących w szkołach podstawowych, gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych.

Praca może stanowić inspirację dla twórców programów praktyk pedagogicznych, a także tych, którzy uczestniczą w procesie praktycznego przygotowywania przyszłych nauczycieli do pracy w szkole.

ROZDZIAŁ I

ZAŁOŻENIA METODOLOGICZNE BADAŃ

1. Cele i przedmiot badań

Omawiane badania zrealizowano w obrębie typu badań praktycznych, diagnostycznych oraz oceniających. Na poziomie badań diagnostycznych podstawowym celem było poznanie potrzeb i oczekiwań studentów przygotowujących się do zawodu nauczycielskiego. Natomiast na poziomie badań oceniających celem była rekonstrukcja sądów ewaluatywnych jakie pod adresem systemu realizacji praktyk formułują – na bazie własnych doświadczeń – poddani im studenci oraz opiekujący się nimi nauczyciele.

Przedmiotem badań uczyniono praktyki pedagogiczne jako integralny element przygotowania do pracy w zawodzie nauczyciela.

Czas spędzany przez studentów w szkołach powinien służyć doświadczaniu, kształtowaniu umiejętności w sposób samodzielny. Proces przygotowywania się do roli nauczyciela należałoby rozumieć nie jako przekazywanie studentom własnych doświadczeń przez nauczycieli – praktyków, ale jako tworzenie warunków do osobistej refleksji nad działaniami swoimi, uczniów i nauczycieli, jako drogę, podczas której student będzie wykorzystywał już posiadaną wiedzę, by dochodzić do tego, jaka wiedza jest mu potrzebna i chce ją zdobyć. Zgodnie z konstruktywizmem jako koncepcją kształcenia nauczycieli ważne jest aktywne konstruowanie swojej wiedzy, konstruowanie znaczeń, reorganizacja już posiadanej wiedzy, a nie wyłącznie przyswajanie wiedzy przekazanej przez nauczyciela (B. Walkiewicz, 2006, s. 14 – 17).

2. Problemy badawcze

Problematyka badawcza podjęta w związku z realizacją Projektu „Praktyki Pedagogiczne drogą do innowacyjnego szkolnictwa” koncentrowała się wokół praktyki ogólnopedagogicznej i metodycznej. Pytania – problemy badawcze przyjęły następującą postać:

Jakie było przygotowanie do praktyk studentów i nauczycieli – opiekunów?

Czy, a jeśli tak to jakie są problemy organizacyjne napotymane w związku z praktykami pedagogicznymi?

Jaka jest efektywność praktyk w ocenie studentów i nauczycieli – opiekunów?

3. Metody i narzędzia badawcze

W badaniach wykorzystano ankietę - metodę zbierania danych, polegającą na planowym wypytywaniu osób badanych. Pytania wraz z opcjami odpowiadania, czyli pozycje kwestionariusza pogrupowano ze względu na obszary, których dotyczyły (K. Konarzewski, 2000, s. 137). Narzędzia badawcze, którymi posłużono się w celu zgromadzenia materiału badawczego stanowiły kwestionariusze ankiet.

Opracowano dwie wersje kwestionariuszy: dla studentów i dla nauczycieli. Kwestionariusz ankiety powinien zawierać część metrykalną, część z pozycjami oraz instrukcję wypełniania.

„Ankieta dotycząca praktyk pedagogicznych. Wersja dla studentów” zawiera następujące elementy:

- część metrykalną, pozwalającą na uzyskanie podstawowych danych o respondencie, uczelni i miejscu odbywania praktyk,
- pozycje kwestionariusza pogrupowane ze względu na obszary zagadnień z zakresu motywacji podjęcia studiów nauczycielskich i jej wybranych uwarunkowań, przygotowania praktyki ze strony uczelni, organizacji praktyki na terenie placówki, realizacji praktyki oraz oceny efektywności praktyki. Pozycje odnoszące się do praktyk posiadały dwa warianty:
- pierwszy, odnoszący się do praktyki ogólnopedagogicznej,
- drugi, odnoszący się do praktyki metodycznej.

Do kwestionariusza ankiety dołączona była karta wspomagająca, zawierająca instrukcję udzielania odpowiedzi.

Analogicznie „Ankieta dotycząca praktyk pedagogicznych. Wersja dla nauczycieli” zawiera następujące elementy:

- część metrykalną, pozwalającą na uzyskanie podstawowych danych o respondencie, placówce w której pracuje, doświadczeniu w roli opiekuna praktyki,
- pozycje kwestionariusza pogrupowane ze względu na obszary zagadnień z zakresu motywacji podjęcia opieki nad praktykantami i jej wybranych uwarunkowań, przygotowania praktyki ze strony uczelni, organizacji praktyki na terenie szkoły, realizacji praktyki oraz oceny efektywności praktyki. Podobnie jak w wyżej opisanym narzędziu badawczym pozycje odnoszące się do praktyk posiadały dwa warianty:
- pierwszy, odnoszący się do praktyki ogólnopedagogicznej,
- drugi, odnoszący się do praktyki metodycznej.

Do tego kwestionariusza także dołączono kartę wspomagającą, zawierającą instrukcję udzielania odpowiedzi.

W obydwu kwestionariuszach zawarto zarówno pozycje zamknięte, jak i otwarte. W przypadku pozycji otwartych respondent ma całkowitą swobodę w sposobie udzielania odpowiedzi. Pozycje zamknięte składają się z pytania i opcji odpowiadania (sposobu udzielenia odpowiedzi). Zamieszczenie w kwestionariuszu pozycji zamkniętych daje badanemu możliwość wyboru odpowiedzi spośród zbioru propozycji (K. Konarzewski, 2000, s. 140).

W badaniach podjętych w ramach Projektu „Praktyki Pedagogiczne drogą do innowacyjnego szkolnictwa” przeważały w kwestionariuszach ankiet pozycje zamknięte. Pozycje takie mogą przybierać formę pytań z wyborem, ze skalowaniem, ze skalowaniem w wersji Likerta, z rangowaniem lub z niejawnymi opcjami (K. Konarzewski, 2000, s. 140- 141).

W obydwu kwestionariuszach wystąpiły:

- pytania z wyborem, dopuszczające wybór jednej (np. wykształcenie) lub kilku opcji pod warunkiem, że te opcje nie wykluczają się wzajemnie (np. możliwości kontaktowania się nauczycieli z opiekunami praktyk z ramienia uczelni),
- pytania ze skalowaniem, pozwalające na dokonanie m.in. oceny badanego zjawiska według skali (np. ocena programu praktyki):

Bardzo dobry	Dobry	Nie wiem	Słaby	Bardzo słaby
--------------	-------	----------	-------	--------------

i skala Likerta, określająca ocenę zgodności z tezą zawartą w pytaniu (np. opinie czy studenci powinni mieć swobodę wyboru nauczyciela opiekuna na praktykach):

Zdecydowanie tak	Raczej tak	Nie wiem	Raczej nie	Zdecydowanie nie
------------------	------------	----------	------------	------------------

Kwestionariusz dla studentów liczył 33 pytania, zaś dla nauczycieli 26 pytań.

4. Teren badań i charakterystyka badanej grupy

W badaniach brali udział studenci specjalności nauczycielskiej, studiujący w systemie studiów stacjonarnych oraz nauczyciele – opiekunowie praktyk pracujący w szkołach reprezentujących różne etapy edukacyjne.

Badania zostały przeprowadzone w grudniu 2010 roku. Objęły swoim zasięgiem różne ośrodki na terenie całego kraju.

4.1. Studenci specjalności nauczycielskiej

W badanej grupie liczącej łącznie pięciuset studentów 64% to kobiety, a 36% mężczyźni.

Tabela 1. Struktura badanych osób ze względu na płeć

Płeć	N	%
Kobieta	320	64,0
Mężczyzna	180	36,0
Ogółem	500	100,0

W badaniach brały udział osoby, które studiuje na studiach jednolitych magisterskich, na studiach licencjackich lub na studiach uzupełniających magisterskich. W każdym przypadku były to studia stacjonarne.

Tabela 2. Struktura badanych osób ze względu na rok studiów

Rok studiów	N	%
1	94	18,8
2	77	15,4
3	250	50,0
4	17	3,4
5	60	12,0
Brak odpowiedzi	2	0,4
Ogółem	500	100,0

Najliczniej reprezentowaną w badaniach grupą są studenci kończący w roku akademickim 2010/2011 studia licencjackie (III rok studiów).

Tabela 3. Rodzaj studiów stacjonarnych, na których studiuje badani

Rodzaj studiów	N	%
Licencjat	269	53,8
Uzupełniające magisterskie	172	34,4
Jednolite magisterskie	59	11,8
Ogółem	500	100,0

System kształcenia nauczycieli w Polsce jest zróżnicowany pod wieloma względami. Studenci mogą zdobywać przygotowanie do pracy w zawodzie nauczyciela w różnych szkołach wyższych, w różnym trybie studiów (Cz. Kupisiewicz, 2005, s. 21).

W celu uzyskania pełnych informacji o przebiegu praktyk studenckich objęto badaniami studentów uniwersytetów, politechniki, wyższych szkół zawodowych, akademii. Szczegółowy wykaz szkół wyższych, w których prowadzono badania zawarto w tabeli 4.

Tabela 4. Uczelnie, na których studiowali badani

Nazwa uczelni	N	%
UMCS w Lublinie	101	20,2
Politechnika Lubelska	30	6,0
PWSZ w Zamościu	29	5,8
AWF w Warszawie - Wydział Biała Podlaska	30	6,0
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu	70	14,0
AWF w Warszawie	39	7,8

Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie	70	14,0
Uniwersytet Warszawski	80	16,0
Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Stanisława Staszica w Pile	51	10,2
Ogółem	500	100,0

Badani studiowali na różnych wydziałach i instytutach oraz kierunkach studiów prowadzonych przez daną jednostkę organizacyjną uczelni. W tabeli 5 zawarto wykaz kierunków studiów.

Tabela 5. Kierunki studiów, na których prowadzono badania

Kierunek studiów wpisywany przez studentów	N	%
UMCS		
1 filologia polska z historią	19	3,8
2 filologia polska	2	0,4
3 filologia rosyjska	16	3,2
4 germanistyka	21	4,2
5 filologia angielska	10	2,0
6 matematyka z informatyką	10	2,0
7 biologia z geografią	6	1,2
8 biologia z chemią	5	1,0
9 pedagogika wczesnoszkolna	12	2,4
Politechnika Lubelska		
10 edukacja techniczno-informatyczna	30	6,0
PWSZ Zamość		
11 filologia polska	2	0,4
12 filologia rosyjska	8	1,6
13 filologia angielska	19	3,8
AWF w Warszawie - Wydział Biała Podlaska		
14 w-f	30	6,0
Uniwersytet Mikołaja Kopernika		
15 germanistyka	3	0,6
16 chemia	3	0,6
17 filologia polska	11	2,2
18 filologia angielska	6	1,2
19 historia	26	5,2
20 matematyka	14	2,8
21 geografia	7	1,4
AWF w Warszawie		
22 w-f	39	7,8
Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie		
23 edukacja techniczno-informatyczna	70	14,0
Uniwersytet Warszawski		

24 EPJ/edukacja wczesnoszkolna/pedagogika wczesnoszkolna /wczesne nauczanie języka angielskiego/pedagogika	40	8,0
27 geografia	2	0,4
28 fizyka	2	0,4
29 chemia	2	0,4
30 filologia rosyjska	5	1,0
31 filologia angielska	2	0,4
32 filologia polska	3	0,6
33 germanistyka	12	2,4
34 romanistyka	12	2,4
Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Stanisława Staszica w Pile		
35 politologia	20	4,0
36 filologia/filologia angielska	31	6,2
Ogółem	500	100

Wśród typów szkół, w których odbywane były praktyki ogólnopedagogiczne studenci wymieniali szkoły podstawowe (35,6%), zespoły szkół (28,6%), gimnazja (16,2%), szkoły ponadgimnazjalne – w tym licea i technika (4,8%). Nie na każdej uczelni praktyka ogólnopedagogiczna jest realizowana oddzielnie.

Praktyki metodyczne były odbywane przez studentów we wszystkich typach szkół. Najwięcej było szkół podstawowych (34%) i zespołów szkół (32%). Ponadto w gimnazjach odbywało praktyki 24% badanych, a w szkołach ponadgimnazjalnych 8,6%. 1,4% studentów nie napisało nazwy szkoły w kwestionariuszu ankiety.

4.2. Nauczyciele - opiekunowie praktyk w szkołach

Zgodnie z założeniami przyjętymi w Projekcie „Praktyki Pedagogiczne drogą do innowacyjnego szkolnictwa” przebadano grupę liczącą stu nauczycieli, będących opiekunami praktyk pedagogicznych. Szczegółowe zestawienie, mówiące o terenie badań zawiera poniższa tabela.

Tabela 6. Miejsce badań prowadzonych wśród nauczycieli

Miejsce badania	N	%
Lublin	22	22,0
Zamość	8	8,0
Biała-Podlaska	6	6,0
Toruń	2	2,0
Warszawa	22	22,0
Kraków	20	20,0
Piła	20	20,0
Ogółem	100	100,0

W badanej grupie przeważały kobiety i stanowiły 80% badanych nauczycieli, zaś mężczyzn było 20%. Taka struktura badanych osób ze względu na płeć jest zbliżona do struktury odnoszącej się do ogółu polskich nauczycieli. Według statystyk Centralnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli 80,6 % (2009 r.) nauczycieli to kobiety. Najwięcej kobiet uczy w województwie mazowieckim (83,1 %) oraz śląskim (82,3%). Natomiast najwięcej mężczyzn w roli nauczyciela pracuje w województwie podkarpackim (23,5%) oraz lubuskim (21%) (Źródło: Gazeta Prawna, 2009-08-10).

Możliwość dzielenia się własnymi doświadczeniami, dawania rad i wskazówek studentom jest ściśle powiązana z tym, ile i jakich doświadczeń posiadają sami opiekunowie praktyk. Ze względu na znaczenie tej zmiennej dla podjętych analiz zapytano nauczycieli o to, ile lat pracy mają za sobą. Staż pracy nauczycieli biorących udział w badaniach wykazywał duże zróżnicowanie. Najmniejszy staż to 3 lata, zaś największy 35 lat pracy w zawodzie. Tabela 7 zawiera szczegółowe dane rosnąco od najmniejszej do największej wartości wraz z określeniem częstotliwości występowania.

Tabela 7. Staż pracy nauczycieli - opiekunów praktyk

Staż pracy w latach	N	%
3	1	1,0
4	1	1,0
5	4	4,0
6	2	2,0
7	3	3,0
8	4	4,0
10	8	8,0
11	6	6,0
12	4	4,0
13	1	1,0
14	3	3,0
15	4	4,0
16	2	2,0
17	5	5,0
18	3	3,0
19	4	4,0
20	11	11,0
21	1	1,0
22	4	4,0
23	3	3,0
24	1	1,0
25	4	4,0
26	5	5,0
27	1	1,0
28	3	3,0

29	1	1,0
30	5	5,0
32	1	1,0
33	3	3,0
35	1	1,0
Brak odpowiedzi	1	1,0
Ogółem	100	100,0

Średnio co dziesiąty nauczyciel ma za sobą długi, bo dwudziestoletni staż pracy. Ponad 17 lat to średni staż pracy w grupie nauczycieli.

Badani nauczyciele byli poproszeni o podanie nazwy szkoły, w której byli opiekunami praktyk studenckich. W badaniach wzięli udział nauczyciele zatrudnieni w szkołach różnych szczebli.

Tabela 8. Szkoły, w których nauczyciele byli opiekunami praktyk pedagogicznych

Nazwa szkoły	N	%
Szkoła podstawowa	25	25,0
Gimnazjum	13	13,0
Liceum	16	16,0
Zespół szkół	41	41,0
Technikum	1	1,0
Szkoła średnia	4	4,0
Ogółem	100	100,0

Obok wyżej przedstawionych danych istotne było także, ile razy nauczyciel pełnił funkcję opiekuna praktyk pedagogicznych. Z uwagi na odmiennosć zadań studentów w szkole dokonano podziału praktyk na takie, które mają charakter ogólnopedagogiczny, związany z poznawaniem szkoły, prowadzonej dokumentacji, itp. oraz praktyki metodyczne, polegające na ogół na hospitowaniu i samodzielnym prowadzeniu lekcji z danego przedmiotu lub przedmiotów, zgodnie z kierunkiem studiów. W tabeli 9 znajdują się zestawienia liczbowe.

Tabela 9. Pełnienie funkcji opiekuna praktyk pedagogicznych

Ile razy był(a) Pan(i) opiekunem praktyki ogólnopedagogicznej?	N	%
1	14	14,0
2	8	8,0
3	10	10,0
4	6	6,0
5	5	5,0
6	2	2,0
7	4	4,0

8	2	2,0
9	1	1,0
10	7	7,0
12	2	2,0
15	2	2,0
16	1	1,0
20	2	2,0
30	2	2,0
40	1	1,0
„Trudno zliczyć”	4	4,0
Brak odpowiedzi	27	27,0
Ogółem	100	100,0
Ile razy był(a) Pan(i) opiekunem praktyki metodycznej ?	N	%
1	10	10,0
2	7	7,0
3	15	15,0
4	5	5,0
5	7	7,0
6	7	7,0
7	1	1,0
8	5	5,0
10	11	11,0
12	2	2,0
16	1	1,0
20	3	3,0
30	2	2,0
50	1	1,0
„Trudno zliczyć”	4	4,0
Brak odpowiedzi	19	19,0
Ogółem	100	100,0

W badanej grupie znaleźli się zarówno nauczyciele, którzy tylko raz byli opiekunami praktyk, jak i tacy, którzy pełnili tę funkcję tak często, że mieli trudność w dokładnym określeniu, ile to było razy. Stąd w części ankiet nie podano dokładnych odpowiedzi lub dopisano „trudno powiedzieć”. Odpowiedzi respondentów charakteryzuje ogromne zróżnicowanie.

Przyjęte kryteria doboru osób do prowadzonych badań pozwoliły na uzyskanie obszernych i bardzo interesujących wyników, pozwalających na budowanie obrazu praktyk pedagogicznych w percepcji studentów i nauczycieli – opiekunów w szkołach różnych szczebli.

ROZDZIAŁ II

PRZEBIEG I OCENA PRAKTYK PEDAGOGICZNYCH W ŚWIETLE DOŚWIADCZEŃ STUDENTÓW SPECJALNOŚCI NAUCZYCIELSKIEJ

Praca w zawodzie nauczyciela może stać się źródłem sukcesów, dawać satysfakcję czy też możliwość doskonalenia się, a przez to rozwijania kompetencji w różnych dziedzinach (R. E. Franken, 2006, s. 467).

Jakość pracy nauczyciela jest uwarunkowana trzema czynnikami:

- wiedzę teoretyczną, zdobywaną na studiach,
- praktycznym przygotowaniem,
- doświadczeniami praktycznymi, uzyskanymi w pracy nauczycielskiej.

Przejawem jakości pracy w zawodzie nauczyciela są praktyczne działania (M. Frejman, S. D. Frejman, 2008, s. 143). Powodzenie i skuteczność działań zależą od rodzaju i poziomu motywacji do danego typu aktywności.

1. Motywacja podjęcia studiów nauczycielskich i jej wybrane uwarunkowania

Pierwszy blok pytań w ankiecie dla studentów dotyczył motywacji do wyboru specjalności nauczycielskiej. Studenci mogli wybrać różne spośród wymienionych kategorii lub dopisać własną odpowiedź.

Tabela 10. Motywy wyboru specjalności nauczycielskiej na studiach

Dlaczego wybrał(a) Pan(i) specjalność nauczycielską ?	N	%
możliwość pracy z dziećmi	272	54,4
możliwość pracy z młodzieżą	257	51,4
innej nie było na moim kierunku studiów	61	12,2
była tu mniejsza konkurencja niż na innych kierunkach	54	10,8
łatwo uzyskać pracę	73	14,6
spodziewałem(a) się, iż będę miał dużo wolnego czasu	57	11,4
nie mogłem(a) się dostać na inne kierunki studiów	41	8,2
pod wpływem rodziny	36	7,2
pod wpływem nauczycieli ze szkoły	43	8,6
pod wpływem organizacji młodzieżowych	4	0,8
pod wpływem kolegów/koleżanek	28	5,6
na wszelki wypadek, aby móc pracować w szkole jeśli nie znajdę innej pracy	168	33,6
inne	68	13,6

Przyszli nauczyciele kierowali się głównie możliwością pracy z dziećmi i z młodzieżą. Tak odpowiedziała ponad połowa badanych. Jednocześnie co trzeci badany uznał, że dobrze jest zdobyć kwalifikacje pedagogiczne do pracy w szkole, gdyby nie było innych możliwości zatrudnienia.

Okres studiów stwarza możliwość sięgania po wzorce, własne poszukiwania drogi życiowej, w tym zawodowej. Nauczyciele akademicki powinni mieć świadomość, że przyczyniają się do kształtowania postaw przyszłych pedagogów do pracy z uczniami. Relacje nauczyciel akademicki - student mogą wpływać na budowanie w przyszłości relacji nauczyciel – uczeń. Według badań nad autorytetem wynika, że od nauczycieli akademickich oczekuje się, by charakteryzowały ich: sprawiedliwość, inteligencja, cierpliwość i wyrozumiałość, ale także stanowczość, poczucie humoru, dbałość o swój wygład (za: I. Chmielewska, 2010, s. 203).

Postawiono studentom pytania, czy w szkole wyższej lub na praktykach zetknęli się z takimi nauczycielami, których uznaliby dla siebie za wzór.

Tabela 11. Odpowiedzi na pytanie „Czy na uczelni spotkał Pan(i) mistrza/nauczyciela, którego chciał(a)by Pan(i) naśladować w swojej przyszłej pracy pedagogicznej?”

Czy na uczelni spotkał Pan(i) mistrza/nauczyciela, którego chciał(a)by Pan(i) naśladować w swojej przyszłej pracy pedagogicznej?	N	%
Tak	225	45,0
Nie	273	54,6
Brak odpowiedzi	2	0,4
Ogółem	500	100,0

W badanej grupie 45% badanych przyznało, że wśród nauczycieli akademickich były osoby, które chcieliby naśladować w pracy pedagogicznej. Być może studenci niższych roczników dopiero napotkają w trakcie kolejnych lat studiów osobę, z którą będą się identyfikować.

Tabela 12. Spotkanie w trakcie praktyk ogólnopedagogicznych mistrza/nauczyciela, którego studenci chcieliby naśladować w swojej przyszłej pracy pedagogicznej

Czy w trakcie trwania praktyk spotkał(a) Pan(i) mistrza/nauczyciela, którego chciałby Pan(i) naśladować w swojej przyszłej pracy pedagogicznej?	N	%
Tak	135	27,0
Nie	287	57,4
Brak odpowiedzi	78	15,6
Ogółem	500	100,0

Początkowy etap przygotowania do zawodu nauczyciela, a później samodzielnej pracy wiąże się z naśladowaniem zachowań doświadczonych nauczycieli. Osoby mogące służyć za wzór spotkało na praktykach blisko 30 % studentów (ogólnopedagogiczna 27 %, metodyczna 29,2 %).

Tabela 13. Spotkanie w trakcie praktyk metodycznych mistrza/nauczyciela, którego studenci chcieliby naśladować w swojej przyszłej pracy pedagogicznej

Czy w trakcie trwania praktyk spotkał Pan(i) mistrza/nauczyciela, którego chciałby Pan(i) naśladować w swojej przyszłej pracy pedagogicznej?	N	%
Tak	146	29,2
Nie	338	67,6
Brak odpowiedzi	16	3,2
Ogółem	500	100,0

Zastanawiać może dlaczego 57,4 % studentów na praktykach ogólnopedagogicznych i 67,6% studentów na praktykach metodycznych nie znalazło nauczyciela godnego naśladowania. Rodzi się pytanie, na kim będą się wzorować młodzi nauczyciele, gdzie będą szukać inspiracji do budowania własnej koncepcji pracy dydaktyczno – wychowawczej.

Blisko 60 % badanych studentów, będących po praktykach chciałoby rozpoczynać pracę w zawodzie nauczyciela. Niepokoić może fakt, że w przyszłości w zawodzie nauczyciela nie chciałoby pracować 20 % badanych, a podobnie co piąty student jeszcze nie ma zdania w tej sprawie.

Tabela 14. Deklaracje studentów o podejmowaniu pracy w zawodzie nauczyciela(ki)

Czy w przyszłości chciał(a)by Pan(i) podjąć pracę w charakterze nauczyciela(ki)?	N	%
Zdecydowanie nie	24	4,8
Raczej nie	76	15,2
Nie wiem	108	21,6
Raczej tak	172	34,4
Zdecydowanie tak	118	23,6
Brak odpowiedzi	2	0,4
Ogółem	500	100,0

Praktyki pedagogiczne mogą stwarzać warunki do gromadzenia osobistych doświadczeń, skłaniających do przemyśleń nad własną przyszłością, w tym drogą zawodową. Zapytano badanych o to, czy praktyki miały wpływ na decyzję o pracy w szkole.

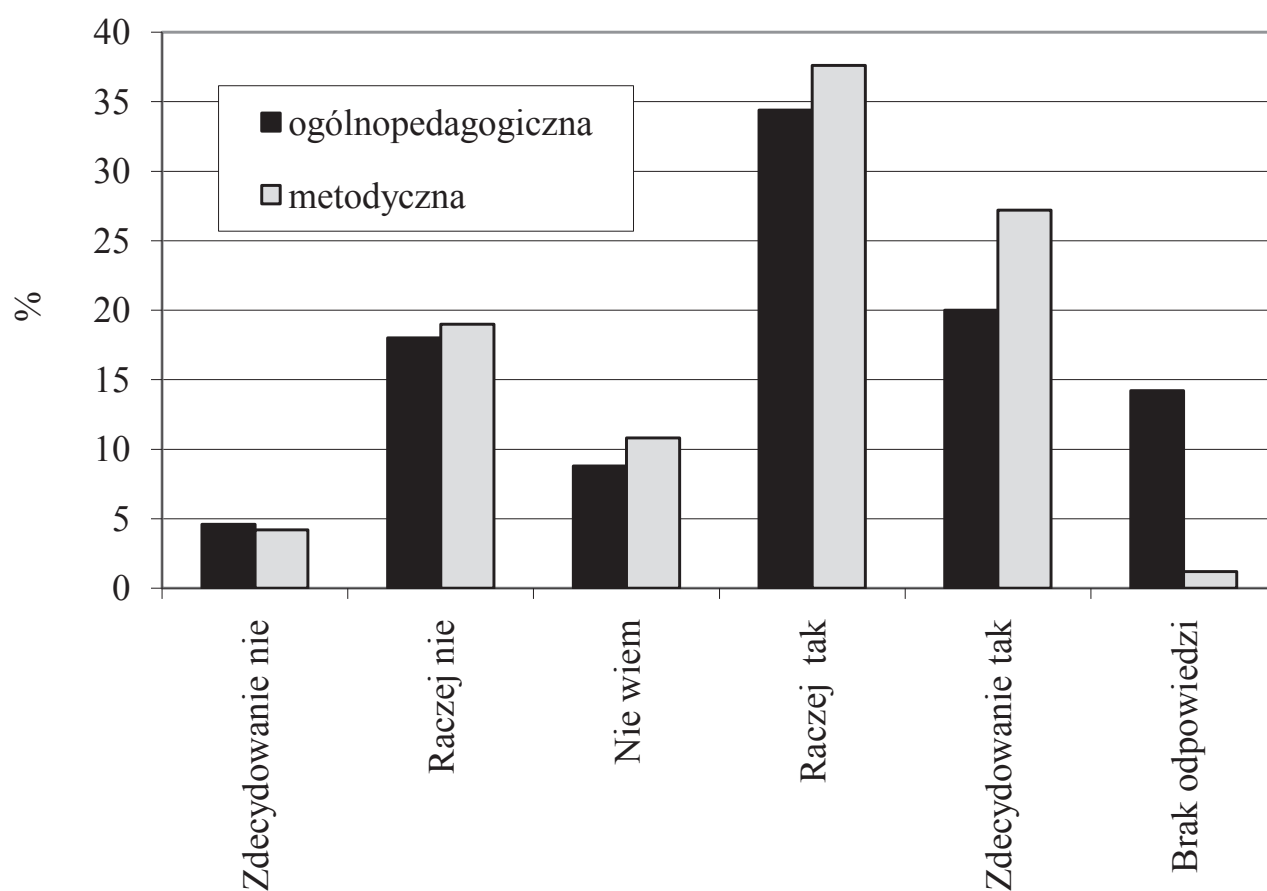
Tabela 15. Odbycie praktyk a decyzja o pracy w zawodzie nauczyciela

Czy odbycie praktyk ogólnopedagogicznych pomogło w podjęciu tej decyzji?	N	%
Zdecydowanie nie	23	4,6
Raczej nie	90	18,0
Nie wiem	44	8,8
Raczej tak	172	34,4
Zdecydowanie tak	100	20,0
Brak odpowiedzi	71	14,2

Ogółem	500	100,0
Czy odbycie praktyk metodycznych pomogło w podjęciu tej decyzji?	N	%
Zdecydowanie nie	21	4,2
Raczej nie	95	19,0
Nie wiem	54	10,8
Raczej tak	188	37,6
Zdecydowanie tak	136	27,2
Brak odpowiedzi	6	1,2
Ogółem	500	100,0

Przeważają odpowiedzi wskazujące, że praktyki wpływały pozytywnie na deklaracje o chęci podjęcia pracy w szkole.

Wykres 1. Odbycie praktyk a decyzja o pracy w zawodzie nauczyciela

2. Przygotowanie praktyki ze strony uczelni w opinii studentów

Efektywność praktyk może zależeć od odpowiedniego przygotowania pod względem merytorycznym. Badani mieli możliwość udzielenia odpowiedzi na pytanie, czy treści realizowane na zajęciach na uczelni dobrze przygotowały ich do odbycia praktyki.

Tabela 16. Treści realizowane na zajęciach na uczelni a ocena przygotowania do odbycia praktyki ogólnopedagogicznej

Czy treści realizowane na zajęciach na uczelni dobrze przygotowały Pana(ią) do odbycia praktyki ogólnopedagogicznej?	N	%
Zdecydowanie nie	24	4,8
Raczej nie	89	17,8
Nie wiem	27	5,4
Raczej tak	223	44,6
Zdecydowanie tak	65	13,0
Brak odpowiedzi	72	14,4
Ogółem	500	100,0

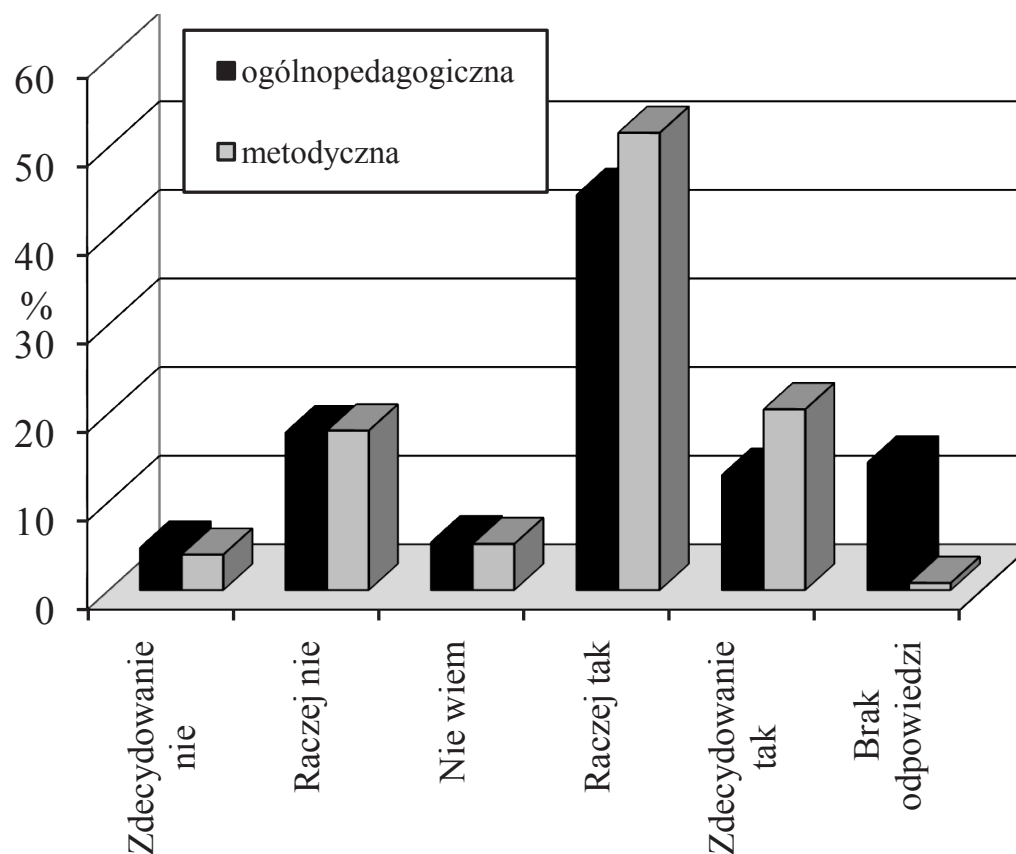
Praktyki ogólnopedagogiczne i metodyczne są odmienne pod względem umiejętności i wiedzy wymaganej od studentów. Inny jest charakter zadań do zrealizowania, opisany w programach praktyk. Niewielu studentom odbywającym praktyki ogólnopedagogiczne (5,4 %) i metodyczne (5,2 %) trudno było ocenić czy czują się do nich dobrze przygotowani.

Tabela 17. Treści realizowane na zajęciach na uczelni a ocena przygotowania do odbycia praktyki metodycznej

Czy treści realizowane na zajęciach na uczelni dobrze przygotowały Pana(ią) do odbycia praktyki metodycznej?	N	%
Zdecydowanie nie	20	4,0
Raczej nie	90	18,0
Nie wiem	26	5,2
Raczej tak	258	51,6
Zdecydowanie tak	102	20,4
Brak odpowiedzi	4	0,8
Ogółem	500	100,0

Uczelnie zajmujące się kształceniem nauczycieli powinny uwzględniać w swoim funkcjonowaniu fakt, że prezentowane w trakcie zajęć wzory pracy dydaktycznej, stosunki pomiędzy nauczycielami akademickimi a studentami czy szerzej wzory zachowań społecznych mogą zostać przeniesione na teren szkoły, w której absolwent po studiach rozpocznie pracę (M. Frejman, S. D. Frejman, 2008, s. 143).

Wykres 2. Ocena przydatności w trakcie praktyk treści omawianych ze studentami na uczelni

Znaczny odsetek studentów jest zdania, że treści omawiane na studiach dają odpowiednie przygotowanie do odbywania praktyk pedagogicznych. Odpowiedzi takich udzieliło 57,6% studentów w odniesieniu do praktyki ogólnopedagogicznej i jeszcze więcej, bo 72% studentów odbywających praktyki metodyczne. Jednak w przypadku obydwu rodzajów praktyk pozostaje dość liczna grupa osób (ponad 20%), które wcale nie czują się przygotowane. Trudno określić, czy z powodu braku wiedzy merytorycznej, czy też niedostatku informacji o samej praktyce i jej przebiegu, a może jeszcze innych przyczyn.

Być może oceniony poziom przygotowania do odbywania praktyk jest uzależniony od czasu, poświęconego na te przygotowania, przypuszczalnie zwiększenie limitu godzin przyczyniłoby się do jeszcze lepszej oceny przygotowania studentów.

Tabela 18. Ocena liczby godzin zajęć na uczelni przygotowujących do odbycia praktyki ogólnopedagogicznej

Czy liczba godzin zajęć na uczelni przygotowujących do odbycia praktyki ogólnopedagogicznej była wystarczająca?	N	%
Zdecydowanie nie	37	7,4
Raczej nie	71	14,2

Nie wiem	38	7,6
Raczej tak	190	38,0
Zdecydowanie tak	92	18,4
Brak odpowiedzi	72	14,4
Ogółem	500	100,0

Okolo 8% studentów w przypadku praktyk ogólnopedagogicznych i metodycznych nie miało zdania, czy czas przeznaczony na uczelni na przygotowanie do praktyk był wystarczający.

Tabela 19. Ocena liczby godzin zajęć na uczelni przygotowujących do odbycia praktyki metodycznej

Czy liczba godzin zajęć na uczelni przygotowujących do odbycia praktyki metodycznej była wystarczająca?	N	%
Zdecydowanie nie	36	7,2
Raczej nie	83	16,6
Nie wiem	40	8,0
Raczej tak	224	44,8
Zdecydowanie tak	112	22,4
Brak odpowiedzi	5	1,0
Ogółem	500	100,0

Dla ponad 20% studentów czas poświęcony na przygotowanie do praktyk był zbyt krótki.

Do zwiększenia poczucia przygotowania studentów do praktyk mogłoby przyczynić się zwiększenie liczby godzin zajęć na uczelni. Być może program praktyk oraz treści z poszczególnych przedmiotów powinny być dokładniej omawiane na zajęciach. Badania pokazały, że obecna liczba godzin zajęć jest według ponad połowy studentów wystarczająca.

Tabela 20. Ocena programu praktyki ogólnopedagogicznej przygotowanego przez uczelnię

Jak ocenia Pan(i) program praktyki przygotowany przez uczelnię?	N	%
Bardzo zły	15	3,0
Zły	80	16,0
Nie wiem	40	8,0
Dobry	230	46,0
Bardzo dobry	61	12,2
Brak odpowiedzi	74	14,8
Ogółem	500	100,0

Prawie co dziesiąty student nie wie, jak ocenić programy praktyk pedagogicznych, co może wynikać z braku dostatecznej znajomości programów lub braku kryteriów oceny treści zawartych w programach praktyk.

Tabela 21. Ocena programu praktyki metodycznej przygotowanego przez uczelnię

Jak ocenia Pan(i) program praktyki przygotowany przez uczelnię?	N	%
Bardzo zły	15	3,0
Zły	85	17,0
Nie wiem	47	9,4
Dobry	264	52,8
Bardzo dobry	83	16,6
Brak odpowiedzi	6	1,2
Ogółem	500	100,0

Zdaniem studentów programy praktyk opracowanych przez uczelnię są dobre i bardzo dobre. Negatywnie ocenia programy praktyk ogólnopedagogicznych 19 % studentów i podobnie 20% - programy praktyk metodycznych.

Jeśli student miałby jakiegokolwiek pytania czy wątpliwości podczas praktyk powinien mieć możliwość porozmawiania, wyjaśnienia wszelkich trudności, uzyskania niezbędnych informacji poprzez kontakt ze swoim opiekunem z uczelni.

Tabela 22. Możliwość kontaktu z nauczycielem akademickim w trakcie trwania praktyki ogólnopedagogicznej

Czy w trakcie trwania praktyki istniała możliwość kontaktu z nauczycielem akademickim?	N	%
Tak, telefonicznie	133	26,6
Tak, drogą mailową	198	39,6
Tak, osobiście	158	31,6
Tak, na platformie e-learningowej	4	0,8
Nie	70	14

Osoby odbywające praktyki ogólnopedagogiczne mogły kontaktować się z uczelnią drogą telefoniczną lub z wykorzystaniem Internetu, ale także osobiście. Jednak 14% badanych podało, że nie było możliwości kontaktu z nauczycielem akademickim w trakcie praktyk.

Podobne kategorie możliwości kontaktów odnosiły się do praktyk metodycznych.

Tabela 23. Możliwość kontaktu z nauczycielem akademickim w trakcie trwania praktyki metodycznej

Czy w trakcie trwania praktyki istniała możliwość kontaktu z nauczycielem akademickim?	N	%
Tak, telefonicznie	149	29,8
Tak, drogą mailową	215	43,0
Tak, osobiście	180	38,0
Tak, na platformie e-learningowej	5	1,0
Nie	82	16,4

W przypadku praktyki metodycznej 16,4% respondentów nie miało możliwości kontaktu z uczelnią.

Najczęściej wybieraną formą kontaktu studenta z nauczycielem akademickim podczas praktyk ogólnopedagogicznych i metodycznych okazała się droga mailowa.

W przyszłości warto byłoby zadbać o stworzenie możliwości kontaktu każdemu studentowi podczas wszystkich praktyk. Być może pozwoliłoby to na bieżąco wyjaśniać wszelkie kontrowersje i znajdować odpowiedzi na nurtujące studentów pytania, zarówno te organizacyjne, jak i merytoryczne.

Tabela 24. Kontaktowanie się z nauczycielem akademickim w czasie trwania praktyki ogólnopedagogicznej

Czy kontaktował(a) się Pan(i) z nauczycielem akademickim w czasie trwania praktyki?	N	%
Tak	73	14,6
Nie	352	70,4
Brak odpowiedzi	75	15,0
Ogółem	500	100,0

W grupie osób badanych znalazło się ponad 70% studentów, którzy nie kontaktowali się ze swoimi nauczycielami akademickimi w związku z odbywanymi praktykami pedagogicznymi. Może to wynikać z tego, że nie mieli takiej potrzeby lub możliwości.

Tabela 25. Kontaktowanie się z nauczycielem akademickim w czasie trwania praktyki metodycznej

Czy kontaktował(a) się Pan(i) z nauczycielem akademickim w czasie trwania praktyki?	N	%
Tak	107	21,4
Nie	385	77,0
Brak odpowiedzi	8	1,6
Ogółem	500	100,0

Z możliwości kontaktu z nauczycielem akademickim rzeczywiście skorzystało jedynie 14,6 % studentów odbywających praktyki o charakterze ogólnopedagogicznym i 21,4 % studentów na praktykach metodycznych.

3. Ocena organizacji praktyki na terenie szkoły

Pierwszy kontakt studenta z placówką, w której mogłaby być organizowana praktyka, może być ważnym źródłem doświadczeń i stanowić element przygotowywania do samodzielnego wkroczenia na rynek pracy po zakończeniu studiów. Dla 12,8% studentów próba uzyskania zgody na odbywanie praktyk w danej szkole zakończyła się niepowodzeniem. Jeśli szkoła nie mogłaby zapewnić

realizacji zadań bądź na przykład w określonym czasie odbywaliby praktyki już inni studenci, to istotne jest, w jaki sposób brak zgody ze strony dyrekcji byłby wyrażony.

Tabela 26. Wyrażanie zgody na odbycie praktyki ze strony dyrektora placówki

Czy spotkał(a) się Pan(i) z odmową wyrażenia zgody na odbycie praktyki ze strony dyrektora placówki?	N	%
Tak	64	12,8
Nie	434	86,8
Brak odpowiedzi	2	0,4
Ogółem	500	100,0

Na ogół studenci nie mieli problemów z uzyskaniem zgody na praktyki.

Interesujące dane uzyskano od studentów w kwestii swobody wyboru szkoły. Odpowiedzi wskazujących na to, że student nie powinien mieć możliwości samodzielnego wyboru miejsca odbywania praktyk udzieliło jedynie 1,4 % badanych.

Tabela 27. Swoboda wyboru przez studenta szkoły jako miejsca praktyk

Czy studenci udający się na praktyki powinni mieć według Pana(i) swobodę w wyborze szkoły?	N	%
Zdecydowanie nie	3	0,6
Raczej nie	4	0,8
Nie wiem	8	1,6
Raczej tak	114	22,8
Zdecydowanie tak	360	72,0
Brak odpowiedzi	11	2,2
Ogółem	500	100,0

Wśród studentów studiów stacjonarnych przeważa opinia, że szkoły na praktyki powinni wybierać sami (94,8 %).

Kolejne pytanie skierowane do studentów dotyczyło pomocy udzielanej im przez szkolnych opiekunów. W związku z organizacją praktyk: ogólnopedagogicznej - 66,4%, metodycznej – 77% studentów potwierdziło, że możliwe było uczestniczenie w różnych lekcjach. Jednocześnie około 20% (19,2% - praktyka ogólnopedagogiczna i 20,6% - praktyka metodyczna) badanych jest zdania, że ich opiekun praktyk nie rozmawiał z innymi nauczycielami i nie pomagał w wejściu na lekcje. Pozostali badani (odpowiednio 14,4 % - praktyka ogólnopedagogiczna i 2,4% - praktyka metodyczna) nie udzielili odpowiedzi w odniesieniu do danego typu praktyki.

Praktyki stwarzają możliwość do zapoznania się z dokumentacją prowadzoną przez nauczycieli. Studenci mogli liczyć w tym zakresie na swoich nauczycieli opiekunów, o czym świadczy 71% odpowiedzi potwierdzających pomoc podczas praktyki ogólnopedagogicznej i 83% odpowiedzi - podczas praktyki metodycznej. Około piętnastu procentom studentów opiekunowie nie udostępniali swojej dokumentacji.

Na pomoc w przygotowaniu i prowadzeniu lekcji mogło liczyć podczas praktyk ogólnopedagogicznych 63,6 % studentów (21,8% odpowiedź: nie; 14,6 % brak odpowiedzi), zaś jeszcze więcej, bo 78,6 % podczas praktyk metodycznych (19,6% odpowiedź: nie; 1,8 % brak odpowiedzi).

Podobnie na pomoc w realizacji zadań przewidzianych programem praktyki ogólnopedagogicznej mogło liczyć 70,6 % studentów, 14,8 % nie, a 14,6 % nie udzieliło odpowiedzi. Analogicznie podczas praktyki metodycznej 73,8 % studentów opiekunowie w szkole pomagali, 23,8 % nie doświadczyło pomocy, a 2,4% nie udzieliło odpowiedzi.

Studentów zapytano o to, czy ich szkolny opiekun praktyk dzielił się swoim doświadczeniem zawodowym. Podczas praktyki ogólnopedagogicznej 75,4 % badanych przyznało, że tak, co dziesiąty student, że nie, a w 14,6 % przypadków nie było odpowiedzi. Korzystniej wygląda rozkład procentowy wyników w odniesieniu do praktyki metodycznej, gdyż 88,2 % studentów potwierdziło fakt dzielenia się przez nauczycieli swoim doświadczeniem zawodowym, 9,8 % zaprzeczyło, a 2 % badanych nie udzieliło odpowiedzi.

Jednym z zadań opiekunów może być ułatwianie kontaktów z uczniami i innymi pracownikami szkoły, np. z pedagogiem szkolnym. Podczas praktyki ogólnopedagogicznej na pomoc w umożliwieniu kontaktu z pedagogiem szkolnym czy też innymi instytucjami w szkole mogło liczyć 58,4 % studentów odbywających praktykę ogólnopedagogiczną, 27 % nie mogło liczyć, a 14,6 % nie udzieliło odpowiedzi. Realizację tego zadania podczas praktyki metodycznej pozytywnie oceniło 69 % badanych, negatywnie 28,8 %, a 2,2 % nie udzieliło odpowiedzi. Bezpośrednie kontakty z uczniami to źródło ważnych doświadczeń w zdobywaniu przygotowania zawodowego. Na ułatwienia ze strony opiekuna praktyk w nawiązywaniu kontaktów z uczniami mogło liczyć podczas praktyki ogólnopedagogicznej 68,8 % studentów, 18 % nie, a 14,2 % nie podało odpowiedzi. 81,4 % studentów przyznało, że podczas praktyki metodycznej opiekun ułatwiał nawiązywanie kontaktu z uczniami, ale nie stało się tak w przypadku 16,8 % studentów, zaś dziewięć osób nie udzieliło odpowiedzi.

Z przedstawionych danych wynika, że nauczyciele – opiekunowie mają do wykonania wiele odpowiedzialnych zadań. Zapytano studentów o to, czy ich zdaniem osoby idące na praktyki powinny mieć możliwość wyboru opiekuna, który udzielałby pomocy na terenie szkoły. Zdecydowana większość badanych jest za swobodą wyboru opiekuna przez samych studentów. Odpowiedzi przychylających się do pozostawienia swobody studentom udzieliło aż 82,4 % badanych, zaś 6,6 % badanych jest temu przeciwnych.

Tabela 28. Swoboda wyboru przez studenta opiekuna praktyki

Czy studenci udający się na praktyki powinni mieć według Pana(i) swobodę w wyborze opiekuna praktyki?	N	%
Zdecydowanie nie	6	1,2
Raczej nie	27	5,4
Nie wiem	54	10,8
Raczej tak	178	35,6

Zdecydowanie tak	234	46,8
Brak odpowiedzi	1	0,2
Ogółem	500	100,0

Na jakość i efektywność praktyk może mieć wpływ sposób organizacji działań studentów. Wielu utrudnień i problemów można uniknąć przy dobrym zaplanowaniu prac. Poniżej zestawiono rodzaje problemów i odpowiedzi studentów przy poszczególnych kategoriach.

Tabela 29. Problemy organizacyjne napotymane w trakcie odbywania praktyki ogólnopedagogicznej

opóźnienia dostarczenia umowy do szkoły	N	%
Tak	53	10,6
Nie	375	75,0
Brak odpowiedzi	72	14,4
Ogółem	500	100,0
opóźnienia podpisania umowy pomiędzy uczelnią a szkołą	N	%
Tak	38	7,6
Nie	391	78,2
Brak odpowiedzi	71	14,2
Ogółem	500	100,0
zmiana opiekuna praktyki ze strony szkoły	N	%
Tak	30	6,0
Nie	397	79,4
Brak odpowiedzi	73	14,6
Ogółem	500	100,0
brak informacji o praktyce wśród nauczycieli i personelu placówki	N	%
Tak	88	17,6
Nie	341	68,2
Brak odpowiedzi	71	14,2
Ogółem	500	100,0
odmowa zaliczenia praktyki	N	%
Tak	7	1,4
Nie	421	84,2
Brak odpowiedzi	72	14,4
Ogółem	500	100,0

W związku z realizacją praktyki ogólnopedagogicznej studenci spotykali się z takimi problemami organizacyjnymi, jak:

- brak informacji o praktyce wśród nauczycieli i personelu placówki – 17,6 % studentów,
- opóźnienia dostarczenia umowy do szkoły – 10,6 %
- opóźnienia podpisania umowy pomiędzy uczelnią a szkołą – 7,6 %,

- zmiana opiekuna praktyki ze strony szkoły – 6 %,
- odmowa zaliczenia praktyki – 1,4 %.

Analogiczne pytanie odnosiło się do praktyki metodycznej. Odpowiedzi zestawiono poniżej.

Tabela 30. Problemy organizacyjne napotykanne w trakcie odbywania praktyki metodycznej

opóźnienia dostarczenia umowy do szkoły	N	%
Tak	41	8,2
Nie	454	90,8
Brak odpowiedzi	5	1,0
Ogółem	500	100,0
opóźnienia podpisania umowy pomiędzy uczelnią a szkołą	N	%
Tak	31	6,2
Nie	464	92,8
Brak odpowiedzi	5	1,0
Ogółem	500	100,0
zmiana opiekuna praktyki ze strony szkoły	N	%
Tak	28	5,6
Nie	465	93,0
Brak odpowiedzi	7	1,4
Ogółem	500	100,0
brak informacji o Pana(i) praktyce wśród nauczycieli i personelu placówki	N	%
Tak	50	10,0
Nie	446	89,2
Brak odpowiedzi	4	0,8
Ogółem	500	100,0
odmowa zaliczenia praktyki	N	%
Tak	6	1,2
Nie	490	98,0
Brak odpowiedzi	4	0,8
Ogółem	500	100,0

Podobnie, w związku z realizacją praktyki metodycznej, studenci spotykali się z różnymi problemami organizacyjnymi. Były to:

- brak informacji o praktyce wśród nauczycieli i personelu placówki – 10 % studentów,
- opóźnienia dostarczenia umowy do szkoły – 8,2 %
- opóźnienia podpisania umowy pomiędzy uczelnią a szkołą – 6,2 %,
- zmiana opiekuna praktyki ze strony szkoły – 5,6 %,
- odmowa zaliczenia praktyki – 1,2 %.

Korzystne byłoby informowanie przez dyrektora szkoły całego grona pedagogicznego o tym, że na terenie placówki przebywają praktykanci, ile jest takich osób i z jakich są uczelni.

Badania pokazały, że warto byłoby usprawnić obieg dokumentów niezbędnych do realizacji praktyk pedagogicznych pomiędzy szkołą a uczelnią.

4. Realizacja praktyki ogólnopedagogicznej i metodycznej

Rozwijaniu kompetencji nauczycielskich, a więc wiedzy i umiejętności może służyć gromadzenie doświadczeń podczas odbywania hospitacji lekcji prowadzonych przez nauczycieli - profesjonalistów i samodzielne prowadzenie lekcji. W odpowiedzi na pytanie o to, ile lekcji przeprowadzili studenci samodzielnie w czasie trwania praktyk uzyskano zróżnicowane odpowiedzi. Warto byłoby określić w programie praktyk to, ile godzin student powinien przeznaczyć na prowadzenie lekcji, aby uzyskać zaliczenie praktyk. Prawdopodobnie im więcej godzin prowadzonych lekcji przez studentów, tym lepsze przygotowanie do zawodu nauczyciela. Do tego celu mogłoby przyczynić się także omówienie lekcji po jej zakończeniu.

Zadania studentów na praktykach są zróżnicowane, zależne od charakteru praktyki, programu praktyki, etc. Sformułowano pytanie o to, czy udało się studentom wykonać wszystkie zadania przewidziane planem praktyki. Warto dodać, że właśnie ten czynnik może zdecydować ostatecznie o zaliczeniu bądź nie zaliczeniu praktyk na uczelni.

Tabela 31. Wykonanie zadań przewidzianych planem praktyki ogólnopedagogicznej

Czy wykonał(a) Pan(i) wszystkie zadania przewidziane planem praktyki?	N	%
Tak	382	76,4
Nie	45	9,0
Brak odpowiedzi	73	14,6
Ogółem	500	100,0

Zdecydowana większość badanych studentów przyznała, że udało się zrealizować wszystkie zadania zgodnie z planem praktyk, zarówno w przypadku praktyki ogólnopedagogicznej (76,4 % studentów), jak i na praktykach metodycznych (87,4 % studentów). 14,6% studentów odbywających praktyki ogólnopedagogiczne nie udzieliło odpowiedzi na to pytanie.

Tabela 32. Wykonanie zadań przewidzianych planem praktyki metodycznej

Czy wykonał(a) Pan(i) wszystkie zadania przewidziane planem praktyki?	N	%
Tak	437	87,4
Nie	58	11,6
Brak odpowiedzi	5	1,0
Ogółem	500	100,0

Podczas praktyk metodycznych 11,6% studentów nie wykonało wszystkich zadań ujętych w programie praktyki, a tylko 1% badanych nie udzielił żadnej odpowiedzi.

Jednym z czynników istotnych przy realizacji zadań w trakcie praktyk jest postawa nauczycieli - opiekunów wobec praktykanta i jego zadań. Zapytano studentów o to, z jakimi zachowaniami ze strony nauczycieli zetknęli się podczas praktyki ogólnopedagogicznej i metodycznej.

Nauczyciele praktycy mogliby w trakcie rozmów ze studentami pokazać, jak wiele możliwości i satysfakcji daje ten zawód. Zachęcanie do podjęcia pracy w szkole przejawiało 49,2 % nauczycieli opiekunów praktyki ogólnopedagogicznej i 57,8 % opiekunów praktyki metodycznej, zaś blisko połowa studentów przyznała, że takich zachowań nie było. Dane te są zbliżone do badań CBOS, według których aż 63 % badanych nauczycieli nie polecałoby tego właśnie zawodu bliskim (J. Szempruch, 2001, s. 177).

Tabela 33. Zachęcanie studentów podczas trwania praktyki do podjęcia pracy w szkole

zachęcanie do podjęcia pracy w zawodzie podczas praktyki ogólnopedagogicznej	N	%
Zdecydowanie nie	32	6,4
Raczej nie	100	20,0
Nie wiem	50	10,0
Raczej tak	195	39,0
Zdecydowanie tak	51	10,2
Brak odpowiedzi	72	14,4
Ogółem	500	100,0
zachęcanie do podjęcia pracy w zawodzie podczas praktyki metodycznej	N	%
Zdecydowanie nie	29	5,8
Raczej nie	113	22,6
Nie wiem	63	12,6
Raczej tak	215	43,0
Zdecydowanie tak	74	14,8
Brak odpowiedzi	6	1,2
Ogółem	500	100,0

Cieszyć może fakt, że osoby, które powinny stanowić wzór dla przyszłych nauczycieli nie okazywały im lekceważenia. Takie odczucie podzielało aż 81,4 % studentów odbywających praktyki ogólnopedagogiczne, a w przypadku praktyki metodycznej wskaźnik ten był jeszcze wyższy i wyniósł 93,8 %.

Tabela 34. Postawy nauczycieli podczas trwania praktyki w szkole - lekceważenie studenta i jego pytań

Lekceważenie studenta i jego pytań podczas praktyki ogólnopedagogicznej	N	%
Zdecydowanie nie	236	47,2
Raczej nie	171	34,2

Nie wiem	9	1,8
Raczej tak	10	2,0
Zdecydowanie tak	2	0,4
Brak odpowiedzi	72	14,4
Ogółem	500	100,0
Lekceważenie studenta i jego pytań podczas praktyki metodycznej	N	%
Zdecydowanie nie	317	63,4
Raczej nie	152	30,4
Nie wiem	14	2,8
Raczej tak	9	1,8
Zdecydowanie tak	2	0,4
Brak odpowiedzi	6	1,2
Ogółem	500	100,0

Współczesny świat wymaga od jednostki umiejętności aktywnego i twórczego działania w zmieniających się warunkach (J. Maciejewski, 2002, s. 12). Wśród postulowanych w literaturze kompetencji w grupie zawodowej nauczycieli wymienia się kompetencje kreatywne. Zachęcanie do pracy twórczej i kształtowanie postawy twórczej jest pewnym procesem, który powinien obejmować także okres studiów. Jedynie 17,2 % studentów na praktykach ogólnopedagogicznych nie było zachęcanych do poszukiwania twórczych rozwiązań. Jeszcze mniej osób – 14,2 % studentów nie miało takiego wrażenia na praktykach metodycznych.

Tabela 35. Zachęcanie studentów na praktykach do twórczej pracy

zachęcanie do twórczej pracy podczas praktyki ogólnopedagogicznej	N	%
Zdecydowanie nie	5	1,0
Raczej nie	81	16,2
Nie wiem	42	8,4
Raczej tak	207	41,4
Zdecydowanie tak	93	18,6
Brak odpowiedzi	72	14,4
Ogółem	500	100,0
zachęcanie do twórczej pracy podczas praktyki metodycznej	N	%
Zdecydowanie nie	6	1,2
Raczej nie	65	13,0
Nie wiem	51	10,2
Raczej tak	230	46,0
Zdecydowanie tak	142	28,4
Brak odpowiedzi	6	1,2
Ogółem	500	100,0

Zakres możliwości działania twórczego mógł wiązać się ze sposobem ujmowania zadań praktykantów w szkołach zgodnie z programem z uczelni.

Wiele zadań studentów podczas praktyk polega na hospitowaniu lekcji bądź innych zajęć organizowanych w szkole. Hospitacje pozwalają na prowadzenie obserwacji zachowań uczniów i nauczycieli, formułowanie spostrzeżeń i wniosków na ich podstawie.

Tabela 36. Postawa nauczycieli podczas trwania praktyki w szkole w kontekście hospitacji przez studentów

wyrażanie swojego niezadowolenia z faktu hospitacji zajęć przez studenta podczas praktyki ogólnopedagogicznej	N	%
Zdecydowanie nie	216	43,2
Raczej nie	151	30,2
Nie wiem	28	5,6
Raczej tak	24	4,8
Zdecydowanie tak	9	1,8
Brak odpowiedzi	72	14,4
Ogółem	500	100,0
wyrażanie swojego niezadowolenia z faktu hospitacji zajęć przez studenta podczas praktyki metodycznej	N	%
Zdecydowanie nie	276	55,2
Raczej nie	159	31,8
Nie wiem	24	4,8
Raczej tak	26	5,2
Zdecydowanie tak	7	1,4
Brak odpowiedzi	8	1,6
Ogółem	500	100,0

Badania pokazały, że aż 73,4 % studentów na praktyce ogólnopedagogicznej i jeszcze więcej bo 87 % studentów na praktyce metodycznej miało wrażenie, że nauczyciele, u których hospitowali lekcje byli z tego faktu zadowoleni.

Przyszła praca nauczyciela wiąże się z koniecznością podejmowania złożonych działań w niestereotypowych sytuacjach. Zapytano, czy podczas praktyk nauczyciele zachęcali do szukania rozwiązań sytuacji trudnych.

Tabela 37. Zachęcanie do samodzielnego rozwiązywania problemów podczas praktyk w szkole

zachęcanie do samodzielnego rozwiązywania problemów podczas praktyki ogólnopedagogicznej	N	%
Zdecydowanie nie	7	1,4
Raczej nie	62	12,4

Nie wiem	61	12,2
Raczej tak	211	42,2
Zdecydowanie tak	87	17,4
Brak odpowiedzi	72	14,4
Ogółem	500	100,0
zachęcanie do samodzielnego rozwiązywania problemów podczas praktyki metodycznej	N	%
Zdecydowanie nie	6	1,2
Raczej nie	55	11,0
Nie wiem	60	12,0
Raczej tak	259	51,8
Zdecydowanie tak	114	22,8
Brak odpowiedzi	6	1,2
Ogółem	500	100,0

Postawę nastawioną na rozwijanie samodzielnego myślenia przejawiało wielu nauczycieli. Tylko 13,8 % studentów nie dostrzegło takiej postawy u opiekunów praktyk ogólnopedagogicznych i 12,2 % studentów odbywających praktykę metodyczną.

Zawód nauczyciela należy do grupy zawodów szczególnie narażonych na wypalenie zawodowe. Wiąże się to z faktem, że w pracy wymagane są bliskie kontakty interpersonalne oraz zaangażowanie emocjonalne. Nauczyciela powinna charakteryzować wrażliwość na potrzeby uczniów. Praca w tym zawodzie wiąże się z dużym obciążeniem psychicznym i stresem. Do stresorów specyficznych można zaliczyć zachowania i cechy uczniów niezgodne z celami i oczekiwaniami wychowawczymi nauczyciela, np. brak zainteresowania nauką czy trudności w opanowywaniu materiału przez uczniów z powodu deficytów lub z przyczyn środowiskowych. Źródłem stresu mogą być także zachowania agresywne uczniów, konflikty w klasie, relacje z rodzicami czy innymi nauczycielami. Niepokoić może nasilanie się zjawiska wypalenia zawodowego jako poważnego problemu społecznego. W coraz większym stopniu za czynniki warunkujące wypalenie zawodowe uważa się uwarunkowania makrospołeczne i organizacyjne, w tym także bardzo duże oczekiwania społeczne, styl zarządzania szkołą, przeciążenie pracą, a nie tylko uwarunkowania indywidualne (H. Sęk, 2000, s. 149 – 151).

Postawiono studentom pytanie, czy nauczyciele sprawiali wrażenie wypalonych zawodowo. 55,2 % studentów na praktykach ogólnopedagogicznych i 68,8 % studentów na praktykach metodycznych przyznało, że nie.

Tabela 38. Sprawianie przez nauczycieli wrażenia osób wypalonych zawodowo

sprawianie wrażenia wypalonych zawodowo podczas praktyki ogólnopedagogicznej	N	%
Zdecydowanie nie	100	20,0
Raczej nie	176	35,2
Nie wiem	41	8,2

Raczej tak	82	16,4
Zdecydowanie tak	29	5,8
Brak odpowiedzi	72	14,4
Ogółem	500	100,0
sprawianie wrażenia wypalonych zawodowo podczas praktyki metodycznej	N	%
Zdecydowanie nie	139	27,8
Raczej nie	205	41,0
Nie wiem	50	10,0
Raczej tak	79	15,8
Zdecydowanie tak	19	3,8
Brak odpowiedzi	8	1,6
Ogółem	500	100,0

Odpowiedzi studentów mogą świadczyć o umiejętnościach radzenia sobie nauczycieli z sytuacjami trudnymi, możliwości liczenia na wsparcie innych bądź skutecznym przeciwdziałaniu kumulowania się stresorów.

Brak pomocy studentowi w nawiązywaniu kontaktu z uczniami to działanie przejawiane przez niektórych opiekunów praktyk zarówno ogólnopedagogicznych (15,4 %), jak i metodycznych (14,8 %).

Tabela 39. Postawy nauczycieli podczas trwania praktyki w szkole - pomaganie studentowi w nawiązaniu kontaktu z uczniami

Pomaganie studentowi w nawiązaniu kontaktu z uczniami podczas praktyki ogólnopedagogicznej	N	%
Zdecydowanie nie	12	2,4
Raczej nie	65	13,0
Nie wiem	27	5,4
Raczej tak	206	41,2
Zdecydowanie tak	117	23,4
Brak odpowiedzi	73	14,6
Ogółem	500	100,0
Pomaganie studentowi w nawiązaniu kontaktu z uczniami podczas praktyki metodycznej	N	%
Zdecydowanie nie	9	1,8
Raczej nie	65	13,0
Nie wiem	29	5,8
Raczej tak	227	45,4
Zdecydowanie tak	164	32,8
Brak odpowiedzi	6	1,2
Ogółem	500	100,0

Praktyki pedagogiczne dają dużą możliwość poznawania sposobu prowadzenia dokumentacji

szkolnej. Jest to przykład zadania, które najlepiej realizować w danej placówce, a nie na uczelni. 76,2 % studentów na praktykach ogólnopedagogicznych i 88,2 % studentów na praktykach metodycznych nie spotkało się ze strony nauczycieli z odmową dostępu do dokumentów.

Tabela 40. Odmawianie studentowi dostępu do dokumentacji szkolnej podczas praktyk

Odmawianie studentowi dostępu do dokumentacji szkolnej podczas praktyki ogólnopedagogicznej	N	%
Zdecydowanie nie	237	47,4
Raczej nie	144	28,8
Nie wiem	21	4,2
Raczej tak	20	4,0
Zdecydowanie tak	4	0,8
Brak odpowiedzi	74	14,8
Ogółem	500	100,0
Odmawianie studentowi dostępu do dokumentacji szkolnej podczas praktyki metodycznej	N	%
Zdecydowanie nie	290	58,0
Raczej nie	151	30,2
Nie wiem	25	5,0
Raczej tak	21	4,2
Zdecydowanie tak	7	1,4
Brak odpowiedzi	6	1,2
Ogółem	500	100,0

Na efektywność praktyk może mieć wpływ odpowiednie przygotowanie nauczycieli do podjęcia się tej funkcji. Uczelnie, w obrębie których formułowane są programy praktyk i generowane inne dokumenty związane z praktykami, nakładają na opiekunów szkolnych bardzo wiele różnorodnych obowiązków od pomocy w zaplanowaniu praktyki i ułożeniu jej harmonogramu, poprzez realizację aż po ocenianie i formułowanie opinii o studencie w trakcie pobytu w szkole. Zapytano studentów o ocenę przygotowania opiekunów praktyk.

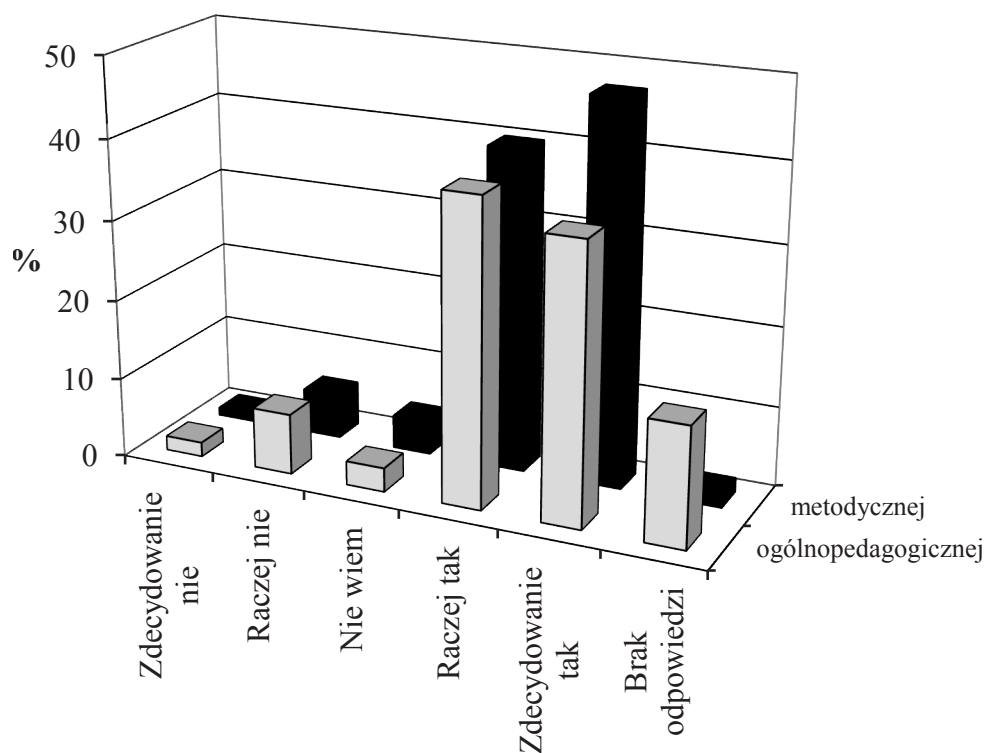
Tabela 41. Przygotowanie do roli nauczyciela - opiekuna praktyki w szkole w ocenie studentów

Czy nauczyciel-opiekun praktyki w szkole był dobrze przygotowany do swojej roli podczas praktyki ogólnopedagogicznej?	N	%
Zdecydowanie nie	9	1,8
Raczej nie	38	7,6
Nie wiem	15	3,0
Raczej tak	190	38,0
Zdecydowanie tak	173	34,6

Brak odpowiedzi	75	15,0
Ogółem	500	100,0
Czy nauczyciel-opiekun praktyki w szkole był dobrze przygotowany do swojej roli podczas praktyki metodycznej?	N	%
Zdecydowanie nie	5	1,0
Raczej nie	28	5,6
Nie wiem	21	4,2
Raczej tak	200	40,0
Zdecydowanie tak	237	47,4
Brak odpowiedzi	9	1,8
Ogółem	500	100,0

W przypadku obydwu rodzajów praktyk: ogólnopedagogicznej i metodycznej oceny od studentów były w przeważającej większości (odpowiednio 72,6 % i 87,4 %) pozytywne. Niewielu studentów miało problem z oceną przygotowania do praktyk swoich szkolnych opiekunów. W badanej grupie znaleźli się też studenci (poniżej 10%), zdaniem których nauczyciele nie byli dostatecznie przygotowani do roli opiekuna. Mogło to wynikać z braku doświadczenia w tej roli lub braku jasno sformułowanych oczekiwań i zasad pełnienia zadań przez opiekunów.

Wykres 3. Przygotowanie do roli nauczyciela - opiekuna praktyki w szkole w ocenie studentów.

Przepisy nie charakteryzują dokładnie warunków działania i zadań, które stoją przed nauczycielem jako opiekunem praktyk. Uczelnie wyższe kierujące studentów do szkół formułują różniące się między sobą oczekiwania i wskazówki. Sprostanie wymogom stawianym opiekunom praktyk może z tych powodów nie być łatwe.

5. Ocena efektywności praktyki dokonana przez studentów

Dobrze zorganizowane praktyki, sumienne podejście studentów do poleceń opiekunów ze szkoły i z uczelni powinno przynieść przyrost kompetencji, czyli wiedzy i umiejętności niezbędnych w przyszłej pracy zawodowej. Diagnozie poddano wybrane umiejętności i poproszono o dokonanie ich ewaluacji. Wśród kompetencji dydaktycznych nauczyciela można wymienić planowanie pracy w danym roku szkolnym i przewidywanie przebiegu poszczególnych jednostek lekcyjnych. Jedną z podstawowych umiejętności nauczyciela powinno być poprawne napisanie rozkładu materiału i konspektu lekcji. „Materiał nauczania to tyle, co wiadomości o poznawanym obiekcie. Obiektem poznania może być np. zdarzenie, rzecz, proces, ale może być i umiejętność, czynność praktyczna albo umysłowa” (K. Kruszewski, 2004, s.111).

Tabela 42. Ocena własnych umiejętności studentów w zakresie opracowania rozkładu materiału nauczania

Czy potrafi Pan(i) samodzielnie opracować rozkład materiału nauczania?	N	%
Zdecydowanie nie	8	1,6
Raczej nie	34	6,8
Nie wiem	95	19,0
Raczej tak	220	44,0
Zdecydowanie tak	141	28,2
Brak odpowiedzi	2	0,4
Ogółem	500	100,0

Tymczasem 8,4% badanych studentów studiów stacjonarnych nie potrafi opracować rozkładu materiału, a 0,6% ma problemy z pisaniem konspektów. Jedynie 28,2% badanych studentów studiów stacjonarnych jest w pełni przekonana, że posiada umiejętność opracowania rozkładu materiału nauczania.

Tabela 43. Umiejętność samodzielnego napisania przez studenta konspektu lekcji

Czy potrafi Pan(i) samodzielnie napisać konspekt lekcji?	N	%
Zdecydowanie nie	2	0,4
Raczej nie	1	0,2
Nie wiem	7	1,4

Raczej tak	135	27,0
Zdecydowanie tak	353	70,6
Brak odpowiedzi	2	0,4
Ogółem	500	100,0

Jak wynika z powyższych zestawień studenci na ogół potrafią samodzielnie napisać konspekt lekcji (97,6%) czy też opracować rozkład materiału (72,2%). Niestety nie mają takich umiejętności wszyscy badani.

Można mówić obecnie o stworzeniu szansy tworzenia autorskich programów nauczania. Cz. Banach zwrócił uwagę, że szkoła potrzebuje takich nauczycieli, którzy będą potrafili tworzyć autorskie programy (Cz. Banach, 2008, s. 23). Poproszono studentów o samoocenę w tym zakresie.

Tabela 44. Umiejętności studentów w zakresie tworzenia autorskiego programu nauczania w ich własnej opinii

Czy potrafi Pan(i) stworzyć autorski program nauczania?	N	%
Zdecydowanie nie	22	4,4
Raczej nie	102	20,4
Nie wiem	187	37,4
Raczej tak	131	26,2
Zdecydowanie tak	55	11,0
Brak odpowiedzi	3	0,6
Ogółem	500	100,0

Samodzielnie potrafiliby opracować program autorski 37,2 % przyszłych nauczycieli i tyle samo osób deklaruje, że nie wie czy to potrafi.

Praca nauczyciela wiąże się z ustawicznym pogłębianiem wiedzy, opracowywaniem materiałów do lekcji. Pomocne w tym mogą być między innymi posiadane książki i czasopisma specjalistyczne.

Tabela 45. Posiadanie własnych książek, podręczników, czasopism i pomocy naukowych - koniecznych w przygotowaniu się do prowadzenia lekcji w przyszłości

Czy posiada Pan(i) własne książki, podręczniki, czasopisma i pomoce naukowe - konieczne w przygotowaniu się do prowadzenia lekcji w przyszłości?	N	%
Tak	318	63,6
Nie	179	35,8
Brak odpowiedzi	3	0,6
Ogółem	500	100,0

Około 2/3 (63,6 %) badanych studentów stara się zgromadzić różne pomoce naukowe, niezbędne w pracy dydaktycznej.

W literaturze pedeutologicznej bardzo eksponowane są zadania wychowawcze szkoły i na-

uczyciela. Okazją do poruszania problemów wychowawczych mogą być godziny wychowawcze.

Kolejne pytanie skierowane do studentów studiujących na specjalności nauczycielskiej dotyczyło umiejętności prowadzenia godzin wychowawczych.

Tabela 46. Umiejętność samodzielnego przeprowadzenia godziny wychowawczej w ocenie studentów

Czy potrafi Pan(i) samodzielnie przeprowadzić godzinę wychowawczą?	N	%
Zdecydowanie nie	8	1,6
Raczej nie	32	6,4
Nie wiem	84	16,8
Raczej tak	213	42,6
Zdecydowanie tak	161	32,2
Brak odpowiedzi	2	0,4
Ogółem	500	100,0

74,8 % studentów deklaruje, że potrafi samodzielnie przeprowadzić lekcję godziny wychowawczej. Do braku takich umiejętności przyznaje się 8% badanych, zaś 16,8% studentów miało trudności z oceną własnych umiejętności w tym zakresie.

Realizacja zadań dydaktyczno – wychowawczych powinna opierać się na poznaniu ucznia i klasy szkolnej jako grupy. Diagnozowanie funkcjonowania ucznia w szkole odnosi się między innymi do osiągnięć dydaktycznych, niepowodzeń szkolnych, przystosowania do warunków i wymagań szkolnych (E. Jarosz, E. Wysocka, 2006, s. 204 – 224). Stąd kolejne pytanie w kwestionariuszu ankiety dla studentów dotyczyło kompetencji diagnostycznych studentów specjalności nauczycielskiej.

Tabela 47. Kompetencje diagnostyczne studentów

Jaki rodzaj badania pedagogicznego potrafi Pan(i) przeprowadzić i interpretować jego wyniki?	N	%
badanie socjometryczne	122	24,2
ankietę	453	90,6
obserwację	379	75,8
wywiad	354	70,8
inne	3	0,6

W odpowiedzi na pytanie o umiejętności w zakresie przeprowadzania badań pedagogicznych studenci wymieniali najczęściej badania ankietowe, obserwację i wywiad, rzadziej poznawanie relacji w grupie przy pomocy technik socjometrycznych.

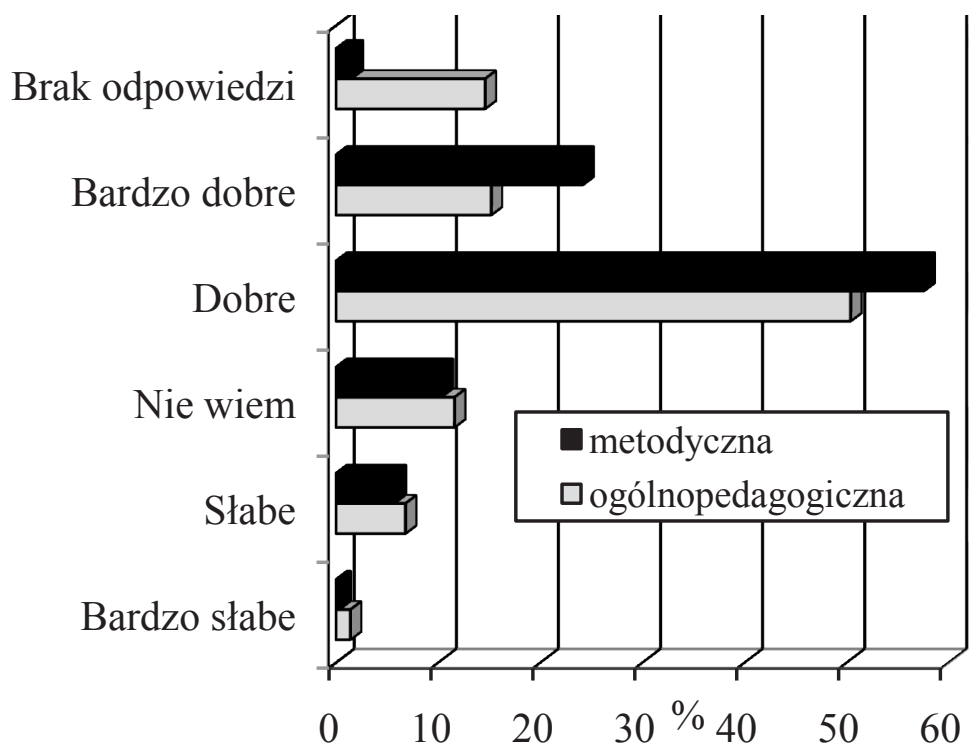
Tabela 48. Samoocena przygotowania zawodowego studentów po praktykach

Jak po praktyce ogólnopedagogicznej ocenia Pan(i) swoje przygotowanie zawodowe?	N	%
---	---	---

Bardzo słabe	7	1,4
Słabe	34	6,8
Nie wiem	58	11,6
Dobre	252	50,4
Bardzo dobre	76	15,2
Brak odpowiedzi	73	14,6
Ogółem	500	100,0
Jak po praktyce metodycznej ocenia Pan(i) swoje przygotowanie zawodowe?		
	N	%
Bardzo słabe	2	0,4
Słabe	29	5,8
Nie wiem	52	10,4
Dobre	288	57,6
Bardzo dobre	121	24,2
Brak odpowiedzi	8	1,6
Ogółem	500	100,0

Ogólna samoocena przygotowania zawodowego studentów po praktykach wypada dobrze i bardzo dobrze.

Wykres 4. Samoocena przygotowania zawodowego studentów po praktykach

Samoocena przygotowania do pracy w szkole wypadła korzystniej po praktykach metodycznych, koncentrujących się na ogół na prowadzeniu lekcji z danego przedmiotu.

Uzyskane wyniki mogą wskazywać, że dopiero na praktykach studenci zobaczyli, jak wiele jeszcze muszą się nauczyć.

Tabela 49. Ocena praktyk pod kątem pomocy w poznawaniu specyfiki funkcjonowania szkoły

Jak praktyki ogólnopedagogiczne pomogły Panu(i) poznać specyfikę funkcjonowania szkoły?	N	%
Bardzo słabo	13	2,6
Słabo	32	6,4
Nie wiem	26	5,2
Dobrze	255	51,0
Bardzo dobrze	101	20,2
Brak odpowiedzi	73	14,6
Ogółem	500	100,0
Jak praktyki metodyczne pomogły Panu(i) poznać specyfikę funkcjonowania szkoły?	N	%
Bardzo słabo	8	1,6
Słabo	27	5,4
Nie wiem	24	4,8
Dobrze	290	58,0
Bardzo dobrze	145	29,0
Brak odpowiedzi	6	1,2
Ogółem	500	100,0

Wykres 5. Ocena praktyk pod kątem pomocy w poznawaniu specyfiki funkcjonowania szkoły

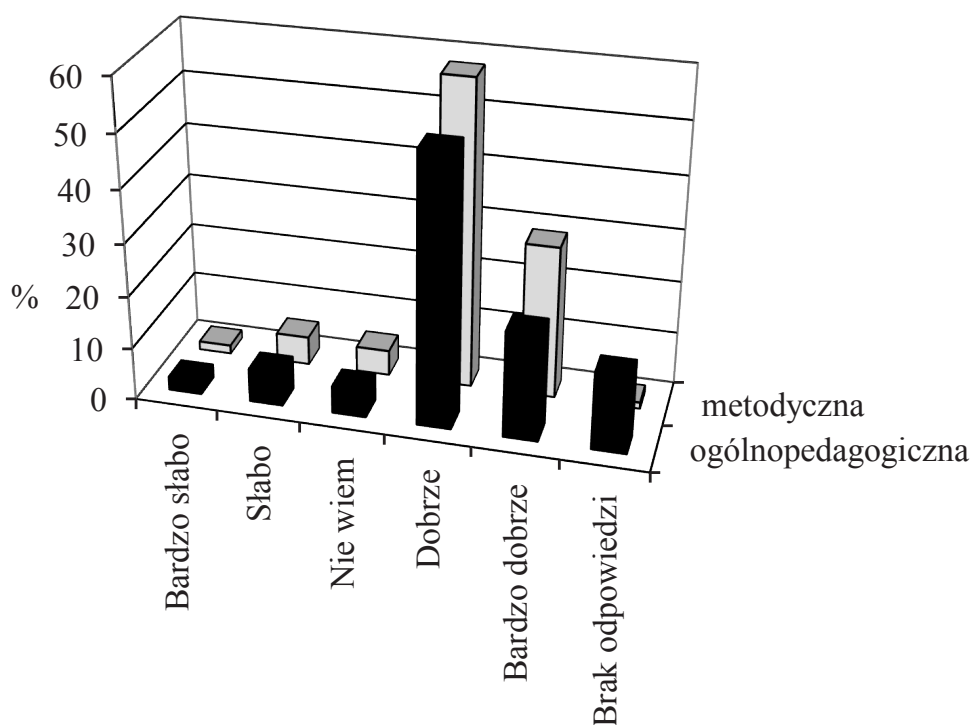

Tabela 50. Ocena praktyk pod kątem pomocy w poznawaniu specyfiki funkcjonowania nauczyciela

Jak praktyki ogólnopedagogiczne pomogły Panu(i) poznać specyfikę funkcjonowania nauczyciela?	N	%
Bardzo słabo	5	1,0
Słabo	30	6,0
Nie wiem	21	4,2
Dobrze	244	48,8
Bardzo dobrze	127	25,4
Brak odpowiedzi	73	14,6
Ogółem	500	100,0
Jak praktyki metodyczne pomogły Panu(i) poznać specyfikę funkcjonowania nauczyciela?	N	%
Bardzo słabo	3	0,6
Słabo	15	3,0
Nie wiem	17	3,4
Dobrze	276	55,2
Bardzo dobrze	181	36,2
Brak odpowiedzi	8	1,6
Ogółem	500	100,0

Studenci dobrze i bardzo dobrze ocenili praktyki metodyczne (91,4%) i ogólnopedagogiczne (74,2%) pod względem pomocy w poznaniu specyfiki funkcjonowania nauczyciela.

Tabela 51. Ocena praktyk pod kątem pomocy w poznawaniu specyfiki funkcjonowania ucznia

Jak praktyki ogólnopedagogiczne pomogły Panu(i) poznać specyfikę funkcjonowania ucznia?	N	%
Bardzo słabo	6	1,2
Słabo	28	5,6
Nie wiem	23	4,6
Dobrze	277	55,4
Bardzo dobrze	92	18,4
Brak odpowiedzi	74	14,8
Ogółem	500	100,0
Jak praktyki metodyczne pomogły Panu(i) poznać specyfikę funkcjonowania ucznia?	N	%
Bardzo słabo	4	0,8
Słabo	16	3,2
Nie wiem	24	4,8
Dobrze	299	59,8
Bardzo dobrze	149	29,8

Brak odpowiedzi	8	1,6
Ogółem	500	100,0

Podobnie na poziomie dobrym i bardzo dobrym ocenili praktyki pedagogiczne pod względem pomocy w poznaniu specyfiki funkcjonowania nauczyciela i ucznia.

Ocena praktyk może zależeć od ilości godzin spędzanych w szkołach. Wielu studentów odpowiadało, że liczba godzin praktyk mogłaby być inna, np. większa – nawet 400 godzin.

Jeszcze innym kryterium oceny praktyk przez studentów było odniesienie się do wypełniania funkcji przez szkolnego opiekuna praktyk.

Tabela 52. Odpowiedź na pytanie „Czy nauczyciele opiekunowie praktyk w szkole wywiązali się według Pana(i) z powierzonej im roli?”

Czy nauczyciele opiekunowie praktyk ogólnopedagogicznych w szkole wywiązali się wg Pana(i) z powierzonej im roli?	N	%
Zdecydowanie nie	5	1,0
Raczej nie	25	5,0
Nie wiem	17	3,4
Raczej tak	201	40,2
Zdecydowanie tak	181	36,2
Brak odpowiedzi	71	14,2
Ogółem	500	100,0
Czy nauczyciele opiekunowie praktyk metodycznych w szkole wywiązali się wg Pana(i) z powierzonej im roli?	N	%
Zdecydowanie nie	4	0,8
Raczej nie	22	4,4
Nie wiem	13	2,6
Raczej tak	201	40,2
Zdecydowanie tak	251	50,2
Brak odpowiedzi	9	1,8
Ogółem	500	100,0

Badani bardzo pozytywnie ocenili wywiązywanie się przez nauczycieli z roli opiekunów praktyk ogólnopedagogicznych i metodycznych.

Trudności napotymane w czasie trwania praktyk związane były ze specyfiką kierunku. Na przykład studenci AWF zwracali uwagę na brak odpowiedniej bazy, sprzętu, obiektów sportowych. Inne odpowiedzi studentów dotyczyły dojazdów, braku zaangażowania uczniów podczas lekcji oraz problemów z ładem i dyscypliną. Niektóre osoby odczuwały brak pomocy ze strony nauczyciela prowadzącego.

Cieszyć może fakt, że źródłem satysfakcji dla studentów po praktykach jest między innymi zadowolenie uczniów z zajęć, okazywanie przez uczniów szacunku, przygotowywanie się uczniów

do zajęć i ich praca z entuzjazmem, co wiązało się także z pozytywnymi wynikami nauczania. Innym czynnikiem była możliwość pomocy uczniom i prowadzenia z nimi rozmów.

Odpowiedzi badanych można ująć w pewne kategorie. Przyczyny zarówno trudności, jak i satysfakcji studentów tkwią w działaniach dydaktycznych bądź wychowawczych.

ROZDZIAŁ III

PRAKTYKI PEDAGOGICZNE W OPINII NAUCZYCIELI - OPIEKUNÓW

1. Motywacja podjęcia opieki na praktykami nauczycielskimi

Na efektywność praktyk pedagogicznych może mieć wpływ wiele czynników, zależnych od studenta i od nauczyciela w szkole. Jedną z istotnych zmiennych jest motywacja samych nauczycieli przy podejmowaniu decyzji o roli opiekuna praktyk.

Zapytano nauczycieli o to, od ilu lat i z jaką częstotliwością zostają opiekunami praktyk pedagogicznych. Uzyskane odpowiedzi zestawiono w kolejnych tabelach.

Tabela 53. Okres pełnienia roli opiekuna praktyk

Jak długo pełni Pan (i) rolę opiekuna praktyki ogólnopedagogicznej	N	%
od 3 lat	21	21
3-5 lat	13	13
5-10 lat	21	21
10-15 lat	6	6
dłużej niż 15 lat	11	11
Jak długo pełni Pan (i) rolę opiekuna praktyki metodycznej	N	%
od 3 lat	17	17
3-5 lat	13	13
5-10 lat	26	26
10-15 lat	7	7
dłużej niż 15 lat	15	15

W przypadku praktyki ogólnopedagogicznej nauczyciele pełniący tę rolę krócej niż 5 lat stanowili 34 %, zaś 5 lat i więcej 48 %. Dla 42% nauczycieli była to aktywność sporadyczna.

Tabela 54. Częstotliwość pełnienia roli opiekuna praktyk studenckich

Jaka była do tej pory, częstotliwość pełnienia przez Pana(nią) roli opiekuna praktyk ogólnopedagogicznych?	N	%
rokroczna	29	29,0
sporadyczna	42	42,0
Brak odpowiedzi	29	29,0
Ogółem	100	100,0
Jaka była do tej pory, częstotliwość pełnienia przez Pana(nią) roli opiekuna praktyk metodycznych?	N	%

rokroczna	45	45,0
sporadyczna	35	35,0
Brak odpowiedzi	20	20,0
Ogółem	100	100,0

Blisko połowa badanych to nauczyciele, którzy co roku zostają opiekunami praktyki metodycznej. 30% badanych osób to ci, którzy byli opiekunami praktyk krócej niż 5 lat, zaś 48% osób - 5 lat i dłużej.

Badane osoby zostawały opiekunami studentów najczęściej wtedy, gdy z taką prośbą, rzadziej z poleceniem, zwracał się do nich dyrektor placówki. W 31% przypadków opiekunów praktyki ogólnopedagogicznej i w 35% przypadków opiekunów praktyki metodycznej podjęcie się dodatkowych zadań było własną decyzją nauczyciela (dane w poniższych tabelach).

Tabela 55. Odpowiedź na pytanie „Dlaczego zgodził(a) się Pan(i) na pełnienie roli opiekuna studenta (ów) podczas praktyki?”

Dlaczego zgodziła się Pan(i) na pełnienie roli opiekuna studenta (ów) podczas praktyki ogólnopedagogicznej?	N	%
było to polecenie dyrektora	7	7
była to prośba dyrektora	41	41
decyzją rady pedagogicznej	0	0
była to moja własna inicjatywa	31	31
inne	8	8
Dlaczego zgodziła się Pan(i) na pełnienie roli opiekuna studenta (ów) podczas praktyki metodycznej?	N	%
było to polecenie dyrektora	7	7
była to prośba dyrektora	38	38
decyzją rady pedagogicznej	0	0
była to moja własna inicjatywa	35	35
inne	12	12

Najczęściej nauczyciele zostaje opiekunami na prośbę, zdecydowanie rzadziej na polecenie dyrektora szkoły.

Osoby, które przyznały, że była to ich inicjatywa własna zostały poproszone o wskazanie motywów decyzji o byciu opiekunem praktyk.

Tabela 56. Motywacja pełnienia roli opiekuna praktyk z własnej inicjatywy

Jeśli była to Pana(i) inicjatywa własna, to proszę wskazać motywację pełnienia roli opiekuna praktyki ogólnopedagogicznej	N	%
chęć pomocy dawnemu uczniowi	17	17
niezbędny warunek awansu zawodowego	6	6
finansowa	1	1

chęć pomocy młodym adeptom sztuki nauczycielskiej	32	32
inne	1	1
Jeśli była to Pana(i) inicjatywa własna, to proszę wskazać motywację pełnienia roli opiekuna praktyki metodycznej	N	%
chęć pomocy dawnemu uczniowi	15	15
niezbędny warunek awansu zawodowego	3	3
finansowa	1	1
chęć pomocy młodym adeptom sztuki nauczycielskiej	38	38
inne	2	2

Analiza odpowiedzi pozwala wskazywać na pozytywną motywację do opiekowania się studentami w czasie praktyk. Dominuje chęć pomocy tym, którzy pragną wejść do grupy zawodowej nauczycieli. Zdecydowanie rzadziej nauczyciele wiążą branie na siebie dodatkowych obowiązków z osobistymi korzyściami (awans zawodowy, gratyfikacja finansowa).

Tabela 57. Odpowiedź na pytanie „Czy kiedykolwiek żałował(a) Pan(i) tego, że zgodził(a) się Pan(i) na pełnienie roli opiekuna studentów podczas praktyki ?”

Czy kiedykolwiek żałował(a) Pan(i) tego, że zgodził(a) się Pan(i) na pełnienie roli opiekuna studentów podczas praktyki ogólnopedagogicznej?	N	%
Zdecydowanie nie	30	30,0
Raczej nie	36	36,0
Nie wiem	2	2,0
Raczej tak	3	3,0
Zdecydowanie tak	2	2,0
Brak odpowiedzi	27	27,0
Ogółem	100	100,0
Czy kiedykolwiek żałował(a) Pan(i) tego, że zgodził(a) się Pan(i) na pełnienie roli opiekuna studentów podczas praktyki metodycznej?	N	%
Zdecydowanie nie	36	36,0
Raczej nie	35	35,0
Nie wiem	1	1,0
Raczej tak	8	8,0
Zdecydowanie tak	3	3,0
Brak odpowiedzi	17	17,0
Ogółem	100	100,0

Około 70% badanych nauczycieli nie żałowało, że było opiekunem praktyk. Dane te są podobne, bez względu na charakter praktyk. 5% nauczycieli - opiekunów praktyk ogólnopedagogicznych oraz więcej, bo 11% nauczycieli - opiekunów praktyk metodycznych miało wrażenie, że wejście w tę rolę było złą decyzją.

Badania ankietowe pozwalają na poznawanie dezyderatów przyszłych zachowań. Zapytano nauczycieli o to, czy w przyszłości nadal chcieliby pełnić rolę opiekuna studentów podczas praktyki.

Tabela 58. Deklaracje chęci pełnienia roli opiekuna studentów podczas praktyk w przyszłości

Czy w przyszłości nadal chciał(a)by Pan(i) pełnić rolę opiekuna studentów podczas praktyki ogólnopedagogicznej?	N	%
Zdecydowanie nie	2	2,0
Raczej nie	3	3,0
Nie wiem	12	12,0
Raczej tak	39	39,0
Zdecydowanie tak	17	17,0
Brak odpowiedzi	27	27,0
Ogółem	100	100,0
Czy w przyszłości nadal chciał(a)by Pan(i) pełnić rolę opiekuna studentów podczas praktyki metodycznej?	N	%
Zdecydowanie nie	3	3,0
Raczej nie	2	2,0
Nie wiem	6	6,0
Raczej tak	45	45,0
Zdecydowanie tak	25	25,0
Brak odpowiedzi	19	19,0
Ogółem	100	100,0

Z badań wynika, że w przyszłości nie chciałoby być opiekunem praktyki ogólnopedagogicznej jedynie 5% nauczycieli i podobnie 5% opiekunem praktyki metodycznej. Ponad połowa badanych w przypadku obu rodzajów praktyk udzieliła odpowiedzi pozytywnych.

Na powyższe deklaracje mogą mieć wpływ czynniki związane z organizacją praktyk.

2. Ocena przygotowania praktyki ze strony uczelni

Organizacja i przebieg praktyk jest określona przez regulacje prawne, przyjęte na danej uczelni, a sama funkcja opiekuna praktyk w danej szkole nie jest opisana w prawie oświatowym (B. Walkiewicz, 2006, s. 5).

Jednym z warunków jakości i efektywności praktyk może być dobre ich zaplanowanie, opracowanie harmonogramu, wytyczenie zadań dla studentów i szkolnych opiekunów, przygotowanie niezbędnej dokumentacji, określenie warunków zaliczenia, w tym kryteriów oceny.

Tabela 59. Otrzymywanie programu praktyki od przedstawiciela uczelni wyższej

Kiedy zwykle otrzymuje Pan(i) od przedstawiciela uczelni wyższej program praktyki ogólnopedagogicznej?	N	%
przed rozpoczęciem praktyki studenta(ów)	48	48

w trakcie trwania praktyki	13	13
po odbyciu przez studenta praktyki	1	1
w ogóle go nie otrzymuję	11	11
Kiedy zwykle otrzymuje Pan(i) od przedstawiciela uczelni wyższej program praktyki metodycznej?	N	%
przed rozpoczęciem praktyki studenta(ów)	59	59
w trakcie trwania praktyki	13	13
po odbyciu przez studenta praktyki	1	1
w ogóle go nie otrzymuję	11	11

Badani nauczyciele przyznają, że mogą zapoznać się z programem praktyki przed rozpoczęciem praktyki przez studentów, ale dotyczy to w większym stopniu praktyki metodycznej (59%) niż ogólnopedagogicznej (48%). Co dziesiąty nauczyciel (11%) w ogóle nie otrzymuje programu praktyk, albo też zapoznaje się z nim już po odbyciu praktyki przez studenta. 13% nauczycieli opiekunów obydwu rodzajów praktyk zapoznawało się z programem dopiero wówczas, gdy student zgłosił się na praktykę. Należy przypuszczać, że prawidłowa realizacja zadań mogłaby być w takiej sytuacji utrudniona, a niektóre zadania być może trudno byłoby zaplanować.

Jeśli nauczyciele mogli zapoznać się z programem praktyk, to interesujące stało się przeanalizowanie odpowiedzi na kolejne pytanie ankietowe dotyczące tego, czy program praktyk z uczelni pomógł w organizacji przebiegu działań studentów w szkole.

Tabela 60. Odpowiedź na pytanie „Czy otrzymany program praktyki pomógł Panu(i) w przygotowaniu praktyki dla studenta?”

Czy otrzymany program praktyki ogólnopedagogicznej pomógł Panu(i) w przygotowaniu praktyki dla studenta ?	N	%
Zdecydowanie nie	2	2,0
Raczej nie	7	7,0
Nie wiem	0	0
Raczej tak	45	45,0
Zdecydowanie tak	15	15,0
Brak odpowiedzi	31	31,0
Ogółem	100	100,0
Czy otrzymany program praktyki metodycznej pomógł Panu(i) w przygotowaniu praktyki dla studenta ?	N	%
Zdecydowanie nie	2	2,0
Raczej nie	7	7,0
Nie wiem	1	1,0
Raczej tak	49	49,0
Zdecydowanie tak	19	19,0
Brak odpowiedzi	22	22,0
Ogółem	100	100,0

Niewielu badanych miało trudności z udzieleniem odpowiedzi na pytanie o przydatność programu praktyk w planowaniu zadań dla studentów. W odpowiedzi na pytanie o ocenę programu praktyk opracowanego przez uczelnie uzyskano pozytywny obraz. Bardzo wysoko oceniło programy praktyk tylko kilkanaście procent nauczycieli. Warto w tym miejscu przypomnieć, że badano nauczycieli w różnych miastach Polski, a badani są opiekunami praktyk w szkołach podstawowych, gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych.

Tabela 61. Ocena programu praktyki przygotowanego przez uczelnię

Jak ocenia Pan(i) program praktyki ogólnopedagogicznej przygotowany przez uczelnię?	N	%
Bardzo słaby	1	1,0
Słaby	5	5,0
Nie wiem	5	5,0
Dobry	45	45,0
Bardzo dobry	12	12,0
Brak odpowiedzi	32	32,0
Ogółem	100	100,0
Jak ocenia Pan(i) program praktyki metodycznej przygotowany przez uczelnię?	N	%
Bardzo słaby	1	1,0
Słaby	5	5,0
Nie wiem	4	4,0
Dobry	51	51,0
Bardzo dobry	16	16,0
Brak odpowiedzi	23	23,0
Ogółem	100	100,0

Kolejne pytanie ankietowe dawało nauczycielom możliwość wypowiedzenia się, czy program praktyki jest w ogóle potrzebny do przeprowadzenia dobrej praktyki. Uzyskane dane stanowią potwierdzenie pozytywnej opinii nauczycieli o programach praktyk.

Tabela 62. Przydatność programu praktyki opracowanego na uczelni

Czy uważa Pan(i), że program praktyki ogólnopedagogicznej jest w ogóle potrzebny do zrealizowania dobrej praktyki?	N	%
Zdecydowanie nie	2	2,0
Raczej nie	2	2,0
Nie wiem	1	1,0
Raczej tak	35	35,0
Zdecydowanie tak	31	31,0
Brak odpowiedzi	29	29,0
Ogółem	100	100,0
Czy uważa Pan(i), że program praktyki metodycznej jest w ogóle potrzebny do zrealizowania dobrej praktyki?	N	%

Zdecydowanie nie	1	1,0
Raczej nie	1	1,0
Nie wiem	1	1,0
Raczej tak	37	37,0
Zdecydowanie tak	40	40,0
Brak odpowiedzi	20	20,0
Ogółem	100	100,0

Zdecydowana większość badanych nauczycieli (około 70%) uważa, że programy, z którymi przychodzą studenci do szkół są w bardzo dużym stopniu przydatne przy przygotowywaniu i realizacji działań zarówno w ramach praktyki ogólnopedagogicznej, jak i metodycznej.

Niewielkie wątpliwości oraz nieliczne problemy organizacyjne czy merytoryczne mogłyby być rozstrzygane, gdyby istniała możliwość kontaktowania się ze sobą różnych podmiotów: studentów oraz opiekunów praktyk ze szkoły lub z ramienia uczelni. Pytanie skierowane do badanych nauczycieli dotyczyło tego, czy mieli oni możliwość kontaktu z uczelnią studenta.

Tabela 63. Odpowiedzi na pytanie „Czy w czasie trwania praktyki miał(a) Pan(i) możliwość kontaktu z opiekunem praktyki z ramienia uczelni wyższej?”

Czy w czasie trwania praktyki miał(a) Pan(i) możliwość kontaktu z opiekunem praktyki z ramienia uczelni wyższej?	N	%
Praktyka ogólnopedagogiczna		
Tak, telefonicznie	14	14
Tak, drogą mailową,	5	5
Tak, osobiście	28	28
Nie	40	40
Czy w czasie trwania praktyki miał(a) Pan(i) możliwość kontaktu z opiekunem praktyki z ramienia uczelni wyższej?		
Praktyka metodyczna		
Tak, telefonicznie	19	19
Tak, drogą mailową,	9	9
Tak, osobiście	38	38
Nie	41	41

Około 40% opiekunów praktyk pedagogicznych ze szkół przyznało, że nie było możliwości kontaktu z opiekunem studentów z uczelni. W nawiązaniu do poprzedniego pytania uzyskano także odpowiedzi na kolejne, czy jeśli była możliwość rozmowy, wymiany zdań, czy skorzystano z takiej możliwości kontaktu osobistego, telefonicznego czy on-line.

Tabela 64. Kontaktowanie się szkolnego opiekuna praktyk z opiekunem praktyki z ramienia uczelni

Czy kiedykolwiek kontaktował(a) się Pan(i) z opiekunem praktyki z ramienia uczelni podczas praktyki ogólnopedagogicznej?	N	%
Tak	14	14,0
Nie	58	58,0
Brak odpowiedzi	28	28,0
Ogółem	100	100,0
Czy kiedykolwiek kontaktował(a) się Pan(i) z opiekunem praktyki z ramienia uczelni podczas praktyki metodycznej?	N	%
Tak	22	22,0
Nie	60	60,0
Brak odpowiedzi	18	18,0
Ogółem	100	100,0

Wśród osób badanych licniejszą grupę stanowią nauczyciele ze szkół, którzy nie kontaktowali się z nauczycielami opracowującymi program praktyk i zaliczającymi studentom praktyki. Być może warto byłoby zwiększyć nacisk na współdziałanie opiekunów praktyk studenckich, a inicjatywa mogłaby być po obu stronach. 19% nauczycieli opiekunów praktyki ogólnopedagogicznej i 22% nauczycieli opiekunów praktyki metodycznej przyznało, że doszło do spotkania z opiekunem praktyk z uczelni jeszcze przed rozpoczęciem praktyki przez studenta, zaś ponad połowa badanych udzieliła odpowiedzi negatywnej.

Tabela 65. Kontaktowanie się opiekuna z ramienia uczelni ze szkolnym opiekunem przed rozpoczęciem praktyk

Czy opiekun z ramienia uczelni spotkał się z Panem(nią) przed rozpoczęciem praktyki ogólnopedagogicznej?	N	%
Tak	19	19,0
Nie	54	54,0
Brak odpowiedzi	27	27,0
Ogółem	100	100,0
Czy opiekun z ramienia uczelni spotkał się z Panem(nią) przed rozpoczęciem praktyki metodycznej?	N	%
Tak	24	24,0
Nie	59	59,0
Brak odpowiedzi	17	17,0
Ogółem	100	100,0

Możliwości wzajemnych kontaktów studentów i nauczycieli - opiekunów w szkołach i na uczelni są dziś duże, ale nie w pełni wykorzystane. Zintensyfikowanie działań w tym obszarze mogłoby podnieść efektywność praktyk pedagogicznych.

3. Organizacja praktyki w szkole w opinii nauczycieli - opiekunów

Efektywność praktyk mierzona kompetencjami studentów zależy między innymi od tego, jak dużo możliwości rozwijania swoich umiejętności stworzą im opiekunowie szkolni i ile z własnych doświadczeń przekażą przyszłym nauczycielom. Z tego powodu zapytano szkolnych opiekunów praktyk o rodzaje działań podejmowanych przez nich na rzecz studentów.

Tabela 66. Pomoc udzielana studentom podczas praktyki ogólnopedagogicznej

rozmowy z innymi nauczycielami i pomoc w wejściu na lekcje	N	%
Tak	55	55,0
Nie	21	21,0
Brak odpowiedzi	24	24,0
Ogółem	100	100,0
udostępnianie przez nauczyciela dokumentacji	N	%
Tak	65	65,0
Nie	11	11,0
Brak odpowiedzi	24	24,0
Ogółem	100	100,0
pomoc w przygotowaniu lekcji	N	%
Tak	67	67,0
Nie	9	9,0
Brak odpowiedzi	24	24,0
Ogółem	100	100,0
pomoc w przeprowadzeniu lekcji	N	%
Tak	53	53,0
Nie	20	20,0
Brak odpowiedzi	27	27,0
Ogółem	100	100,0
dzielenie się swoim doświadczeniem zawodowym	N	%
Tak	69	69,0
Nie	7	7,0
Brak odpowiedzi	24	24,0
Ogółem	100	100,0
umożliwianie kontaktu z pedagogiem szkolnym czy innymi instytucjami w szkole	N	%
Tak	61	61,0
Nie	15	15,0
Brak odpowiedzi	24	24,0
Ogółem	100	100,0
ułatwianie nawiązania kontaktu z uczniami	N	%
Tak	64	64,0

Nie	11	11,0
Brak odpowiedzi	25	25,0
Ogółem	100	100,0

Tabela 67. Pomoc udzielana studentom podczas praktyki metodycznej

rozmowy z innymi nauczycielami i pomoc w wejściu na lekcje	N	%
Tak	54	54,0
Nie	28	28,0
Brak odpowiedzi	18	18,0
Ogółem	100	100,0
udostępnianie przez nauczyciela dokumentacji	N	%
Tak	74	74,0
Nie	8	8,0
Brak odpowiedzi	18	18,0
Ogółem	100	100,0
pomoc w przygotowaniu lekcji	N	%
Tak	71	71,0
Nie	11	11,0
Brak odpowiedzi	18	18,0
Ogółem	100	100,0
pomoc w przeprowadzeniu lekcji	N	%
Tak	61	61,0
Nie	21	21,0
Brak odpowiedzi	18	18,0
Ogółem	100	100,0
dzielenie się swoim doświadczeniem zawodowym	N	%
Tak	74	74,0
Nie	8	8,0
Brak odpowiedzi	18	18,0
Ogółem	100	100,0
umożliwianie kontaktu z pedagogiem szkolnym czy innymi instytucjami w szkole	N	%
Tak	64	64,0
Nie	18	18,0
Brak odpowiedzi	18	18,0
Ogółem	100	100,0
ułatwianie nawiązania kontaktu z uczniami	N	%
Tak	68	68,0
Nie	14	14,0
Brak odpowiedzi	18	18,0
Ogółem	100	100,0

Zróznicowanie odpowiedzi na pytanie o pomoc udzielaną studentom wynika z charakteru praktyk i rodzaju dominujących zadań dla studentów.

Wykonywanie zadań powierzonych studentom, a także wykorzystywanie szans i możliwości, jakie stwarza szkoła może zależeć od relacji, jakie będą się kształtowały między studentem a nauczycielem. Z tego względu istotne może okazać się dla przebiegu praktyk to, czy wspomniane kontakty będą układały się dobrze. Na ogół, choć nie zawsze, uczelnie pozostawiają wybór szkoły na praktyki studentowi, ale w danej szkole często dyrektor wybiera opiekuna z grona pedagogicznego. Zapytano nauczycieli o to, czy ich zdaniem student powinien mieć swobodę w wyborze opiekuna praktyki w szkole.

Tabela 68. Możliwość wyboru nauczyciela opiekuna praktyki przez samego studenta

Czy studenci udający się na praktyki powinni mieć wg Pana(i) swobodę w wyborze nauczyciela opiekuna praktyki ogólnopedagogicznej?	N	%
Zdecydowanie nie	4	4,0
Raczej nie	10	10,0
Nie wiem	17	17,0
Raczej tak	29	29,0
Zdecydowanie tak	13	13,0
Brak odpowiedzi	27	27,0
Ogółem	100	100,0
Czy studenci udający się na praktyki powinni mieć wg Pana(i) swobodę w wyborze nauczyciela opiekuna praktyki metodycznej?	N	%
Zdecydowanie nie	2	2,0
Raczej nie	19	19,0
Nie wiem	15	15,0
Raczej tak	28	28,0
Zdecydowanie tak	19	19,0
Brak odpowiedzi	17	17,0
Ogółem	100	100,0

Z przedstawionych powyżej danych wynika, że opinie nauczycieli są podzielone, choć przeważają odpowiedzi pozytywne, za swobodą wyboru opiekuna praktyk.

Kolejne pytanie dotyczyło problemów organizacyjnych, związanych z przebiegiem praktyki.

Tabela 69. Występowanie problemów organizacyjnych w trakcie praktyki odbywanej przez studentów

Czy w trakcie praktyki ogólnopedagogicznej odbywanej przez studentów, napotkał(a) Pan(i) na problemy organizacyjne dotyczące?	N	%
opóźnienia dostarczenia umowy do szkoły	18	18
opóźnienia podpisania umowy pomiędzy uczelnią a szkołą	9	9

braku programu praktyk	18	18
zbyt dużej ilości studentów na praktyce	8	8
niezadowoleniem rodziców z faktu odbywania praktyk przez studentów	3	3
niezadowoleniem uczniów z faktu odbywania praktyk przez studentów	9	9
niezadowoleniem ze strony innych nauczycieli w placówce	5	5
inne	2	2
Czy w trakcie praktyki metodycznej odbywanej przez studentów, napotkał(a) Pan(i) na problemy organizacyjne dotyczące?	N	%
opóźnienia dostarczenia umowy do szkoły	14	14
opóźnienia podpisania umowy pomiędzy uczelnią a szkołą	12	12
braku programu praktyk	18	18
zbyt dużej ilości studentów na praktyce	10	10
niezadowoleniem rodziców z faktu odbywania praktyk przez studentów	4	4
niezadowoleniem uczniów z faktu odbywania praktyk przez studentów	11	11
niezadowoleniem ze strony innych nauczycieli w placówce	6	6
inne	4	4

Poznanie najczęściej występujących problemów odczuwanych przez nauczycieli podczas praktyk może pomóc w zaplanowaniu skutecznych sposobów ich przewyciężenia w przyszłości. W przypadku obu praktyk problemy dotyczą obiegu dokumentów między szkołą a uczelnią, ilości studentów na praktyce oraz niezadowolenia uczniów, innych nauczycieli, a także chociaż w mniejszym stopniu rodziców. Warto w tej sytuacji byłoby podkreślić fakt, że dobrze, terminowo zorganizowane praktyki pedagogiczne mogą odegrać bardzo istotną rolę w późniejszej pracy zawodowej przyszłych nauczycieli. Muszą zatem być miejsca, w którym pod kierunkiem doświadczonych pedagogów przyszli nauczyciele będą mogli zdobywać profesjonalne przygotowanie do pracy.

Innym czynnikiem mającym wpływ na poziom umiejętności zawodowych może być liczba godzin efektywnie spędzonych w szkole. Obecnie obowiązujące standardy kształcenia na kierunkach nauczycielskich określają łączny wymiar godzinowy praktyk. Zapytano nauczycieli o ich opinie na temat liczby godzin spędzanych na praktykach. Odpowiedzi podzielono na kategorie.

Tabela 70. Liczba godzin praktyk odpowiednia do przygotowania do pełnienia roli nauczyciela

Czy uważa Pan(i), że liczba godzin praktyk ogólnopedagogicznych dla studentów jest odpowiednia do przygotowania do pełnienia roli nauczyciela?	N	%
Tak	36	36,0
Nie, powinna być większa	37	37,0
Nie, powinna być mniejsza	0	0
Brak odpowiedzi	27	27,0
Ogółem	100	100,0
Czy uważa Pan(i), że liczba godzin praktyk metodycznych dla studentów jest odpowiednia do przygotowania do pełnienia roli nauczyciela?	N	%
Tak	33	33,0

Nie, powinna być większa	49	49,0
Nie, powinna być mniejsza	0	0
Brak odpowiedzi	18	18,0
Ogółem	100	100,0

Badani nauczyciele są zgodni co do tego, że nie należy zmniejszać liczby godzin praktyk. Można tę liczbę utrzymać na dotychczasowym poziomie lub zwiększyć (najwięcej odpowiedzi).

Nauczycieli zapytano o wynagrodzenie za opiekę nad studentami w trakcie praktyk.

Tabela 71. Otrzymywanie wynagrodzenia za pełnienie roli nauczyciela - opiekuna praktyk studenckich

Czy otrzymuje Pan(i) wynagrodzenie za pełnienie roli nauczyciela - opiekuna praktyk studenckich ogólnopedagogicznych?	N	%
Tak	48	48,0
Nie	23	23,0
Brak odpowiedzi	29	29,0
Ogółem	100	100,0
Czy otrzymuje Pan(i) wynagrodzenie za pełnienie roli nauczyciela- opiekuna praktyk studenckich metodycznych?	N	%
Tak	68	68,0
Nie	13	13,0
Brak odpowiedzi	19	19,0
Ogółem	100	100,0

Część opiekunów praktyki ogólnopedagogicznej (48%) i opiekunów praktyki metodycznej (68%) otrzymuje wynagrodzenie za pełnienie funkcji opiekuna praktyk. Gdyby jednak opiekunom takie wynagrodzenie nie przysługiwało, co trzeci nauczyciel nie chciałby podjąć się tego zadania.

Tabela 72. Pełnienie roli nauczyciela - opiekuna praktyk studenckich, gdyby wiązało się to z brakiem wynagrodzenia

Czy podjąłby(jęłaby) się Pan(i) pełnienia roli nauczyciela-opiekuna praktyk ogólnopedagogicznych, gdyby wiązało się to z brakiem wynagrodzenia?	N	%
Tak	42	42,0
Nie	28	28,0
Nie wiem	2	2,0
Brak odpowiedzi	28	28,0
Ogółem	100	100,0
Czy podjąłby(jęłaby) się Pan(i) pełnienia roli nauczyciela-opiekuna praktyk metodycznych, gdyby wiązało się to z brakiem wynagrodzenia?	N	%
Tak	49	49,0
Nie	30	30,0

Nie wiem	2	2,0
Brak odpowiedzi	19	19,0
Ogółem	100	100,0

Warto byłoby uregulować kwestie wynagrodzenia nauczycieli w szkołach za opiekę nad praktykami pedagogicznymi. Obecnie takie wynagrodzenie otrzymuje około połowa nauczycieli. Być może gratyfikacja finansowa wpłynęłaby na efektywność praktyk pedagogicznych, a nauczyciele mieliby dodatkowy czynnik motywujący ich do jeszcze bardziej wyťažonej pracy.

4. Realizacja praktyki pedagogicznej w szkole

Kolejne pytania ankietowe dotyczyły przebiegu praktyk. Badani byli poproszeni o udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy opracowują harmonogram praktyki.

Tabela 73. Przygotowywanie wspólnie ze studentem harmonogramu realizowanej praktyki

Czy jako opiekun praktyki, przygotowuje Pan(i) wspólnie ze studentem - praktykantem harmonogram realizowanej praktyki ogólnopedagogicznej?	N	%
Tak	57	57,0
Nie	16	16,0
Brak odpowiedzi	27	27,0
Ogółem	100	100,0
Czy jako opiekun praktyki, przygotowuje Pan(i) wspólnie ze studentem - praktykantem harmonogram realizowanej praktyki metodycznej?	N	%
Tak	71	71,0
Nie	12	12,0
Brak odpowiedzi	17	17,0
Ogółem	100	100,0

Harmonogram, zgodnie z którym będzie przebiegała praktyka opracowuje 57% opiekunów praktyki ogólnopedagogicznej i 71% opiekunów praktyki metodycznej. Można przypuszczać, że rozplanowanie zadań przyczyni się do racjonalnego wykorzystania czasu spędzanego przez studentów na opanowywanie kompetencji zawodowych.

Możliwości kształtowania umiejętności praktycznych studentów są uzależnione od wiedzy i umiejętności posiadanych w danym momencie wyjściowym. Z tego względu poproszono ankietowanych o dokonanie oceny merytorycznego przygotowania studentów do praktyki.

Tabela 74. Ocena merytorycznego przygotowania studentów do praktyki

Czy studenci są według Pana (i) dobrze przygotowani merytorycznie do praktyki ogólnopedagogicznej?	N	%
Tak	41	41,0
Nie	29	29,0
Różnie	1	1,0
Brak odpowiedzi	29	29,0
Ogółem	100	100,0
Czy studenci są według Pana (i) dobrze przygotowani merytorycznie do praktyki metodycznej?	N	%
Tak	53	53,0
Nie	27	27,0
Różnie	2	2,0
Brak odpowiedzi	18	18,0
Ogółem	100	100,0

Większy odsetek pozytywnych odpowiedzi odnosi się do przygotowania do praktyki metodycznej (53%) niż ogólnopedagogicznej (41%). Blisko 30% badanych jest zdania, że studenci nie są dobrze przygotowani do praktyki.

Kolejne pytanie pozwala na ocenę wybranych aspektów merytorycznego przygotowania studentów.

Tabela 75. Umiejętność nawiązywania kontaktu przez studentów z uczniami, nauczycielami i innymi pracownikami szkoły

nawiązywanie kontaktu z uczniami	N	%
Bardzo źle	1	1,0
Źle	9	9,0
Poniżej średniej	16	16,0
Powyżej średniej	41	41,0
Dobrze	24	24,0
Bardzo dobrze	6	6,0
Brak odpowiedzi	3	3,0
Ogółem	100	100,0
nawiązywanie kontaktu z innymi nauczycielami	N	%
Bardzo źle	4	4,0
Źle	11	11,0
Poniżej średniej	28	28,0
Powyżej średniej	29	29,0
Dobrze	22	22,0
Bardzo dobrze	3	3,0
Brak odpowiedzi	3	3,0

Ogółem	100	100,0
nawiązywanie kontaktu z innymi pracownikami szkoły (pedagogiem, psychologiem)	N	%
Bardzo źle	4	4,0
Źle	5	5,0
Poniżej średniej	23	23,0
Powyżej średniej	38	38,0
Dobrze	20	20,0
Bardzo dobrze	5	5,0
Brak odpowiedzi	5	5,0
Ogółem	100	100,0

Umiejętności skutecznego komunikowania się studentów z innymi zostały ocenione w sposób zróżnicowany. Nauczyciele unikali skrajnych kategorii („bardzo źle”, „bardzo dobrze”). Dobrze lub na poziomie powyżej średniej oceniono u studentów nawiązywanie kontaktów z uczniami, nauczycielami i innymi osobami zatrudnionymi w szkole. U co piątego studenta analizowane umiejętności usytuowano poniżej średniej.

Tabela 76. Wybrane kompetencje psychologiczne studentów w opiniach opiekunów praktyk

umiejętność samodzielnego rozwiązywania problemów	N	%
Bardzo źle	3	3,0
Źle	15	15,0
Poniżej średniej	29	29,0
Powyżej średniej	32	32,0
Dobrze	15	15,0
Bardzo dobrze	3	3,0
Brak odpowiedzi	3	3,0
Ogółem	100	100,0
kreatywność	N	%
Bardzo źle	1	1,0
Źle	7	7,0
Poniżej średniej	21	21,0
Powyżej średniej	34	34,0
Dobrze	26	26,0
Bardzo dobrze	7	7,0
Brak odpowiedzi	4	4,0
Ogółem	100	100,0
motywacja do pracy	N	%
Bardzo źle	4	4,0
Źle	7	7,0
Poniżej średniej	11	11,0

Powyżej średniej	34	34,0
Dobrze	28	28,0
Bardzo dobrze	12	12,0
Brak odpowiedzi	4	4,0
Ogółem	100	100,0
wrażliwość na problemy dzieci i młodzieży	N	%
Bardzo źle	2	2,0
Źle	6	6,0
Poniżej średniej	18	18,0
Powyżej średniej	34	34,0
Dobrze	30	30,0
Bardzo dobrze	6	6,0
Brak odpowiedzi	4	4,0
Ogółem	100	100,0

Najczęściej wybieranymi kategoriami odpowiedzi były „powyżej średniej” i „dobrze” w odniesieniu do takich cech i zachowań, jak: umiejętność samodzielnego rozwiązywania problemów, kreatywność, motywacja do pracy oraz wrażliwość na problemy dzieci i młodzieży.

Tabela 77. Wiedza i umiejętności studentów przydatne w pracy dydaktycznej

utrzymywanie ładu i dyscypliny na lekcji	N	%
Bardzo źle	7	7,0
Źle	13	13,0
Poniżej średniej	33	33,0
Powyżej średniej	28	28,0
Dobrze	15	15,0
Bardzo dobrze	4	4,0
Brak odpowiedzi	7	7,0
Ogółem	100	100,0
znajomość trudności w zachowaniu i nauce (ADHD, dysleksja,)	N	%
Bardzo źle	18	18,0
Źle	18	18,0
Poniżej średniej	31	31,0
Powyżej średniej	17	17,0
Dobrze	6	6,0
Bardzo dobrze	5	5,0
Brak odpowiedzi	5	5,0
Ogółem	100	100,0
znajomość podstawowych technik badawczych	N	%
Bardzo źle	7	7,0
Źle	12	12,0

Poniżej średniej	30	30,0
Powyżej średniej	30	30,0
Dobrze	14	14,0
Bardzo dobrze	3	3,0
Brak odpowiedzi	4	4,0
Ogółem	100	100,0
samodzielne przeprowadzenie lekcji	N	%
Bardzo źle	1	1,0
Źle	5	5,0
Poniżej średniej	19	19,0
Powyżej średniej	43	43,0
Dobrze	25	25,0
Bardzo dobrze	3	3,0
Brak odpowiedzi	4	4,0
Ogółem	100	100,0
opracowanie konspektu lekcji	N	%
Bardzo źle	1	1,0
Źle	5	5,0
Poniżej średniej	20	20,0
Powyżej średniej	30	30,0
Dobrze	33	33,0
Bardzo dobrze	7	7,0
Brak odpowiedzi	4	4,0
Ogółem	100	100,0
opracowanie rozkładu materiału	N	%
Bardzo źle	8	8,0
Źle	10	10,0
Poniżej średniej	23	23,0
Powyżej średniej	30	30,0
Dobrze	20	20,0
Bardzo dobrze	5	5,0
Brak odpowiedzi	4	4,0
Ogółem	100	100,0
znajomość podręczników i pomocy dydaktycznych	N	%
Bardzo źle	6	6,0
Źle	14	14,0
Poniżej średniej	30	30,0
Powyżej średniej	23	23,0
Dobrze	20	20,0
Bardzo dobrze	3	3,0
Brak odpowiedzi	4	4,0
Ogółem	100	100,0

W kształceniu nauczycieli należy zwrócić uwagę na trzy czynniki niezbędne do kompetentnego nauczania: wiedzę przedmiotową, wiedzę profesjonalną (o nauczaniu) oraz refleksyjne doświadczenie praktyczne. Takie podejście umożliwi wykorzystywanie przekazywanej wiedzy w trakcie nauczania (A. T. Pearson, 1994, s. 148 – 158). Ocena kompetencji dydaktycznych dokonywane przez samych studentów i nauczycieli – opiekunów są częściowo zbieżne.

W pracy wychowawczej nauczyciela niezbędna jest rzetelna wiedza i umiejętności psychopedagogiczne. Warto rozwijać i doskonalić takie umiejętności, jak: podmiotowe traktowanie uczniów, właściwe komunikowanie się, okazywanie taktu pedagogicznego. Wymaga to autentyczności, empatii, akceptacji, wrażliwości na potrzeby innych (M. Łobocki, 2003, s. 180 – 183).

Wśród największych zagrożeń dla dzieci i młodzieży wskazuje się uzależnienia np. od alkoholu i skutki przez nie wywoływane w różnych obszarach funkcjonowania jednostki (M. Łakomski, 2004, s. 7).

Zdaniem badanych nauczycieli nie wszyscy studenci mają już opanowane umiejętności niezbędne w pracy zawodowej nauczyciela, zarówno dydaktycznej, jak i wychowawczej. Wskazują na to dane zawarte w tabelach.

Tabela 78. Wiedza i umiejętności studentów przydatne w pracy wychowawczej

znajomość zagrożeń funkcjonowania społecznego (alkoholizm, agresja, narkomania, itp.)	N	%
Bardzo źle	4	4,0
Źle	16	16,0
Poniżej średniej	18	18,0
Powyżej średniej	37	37,0
Dobrze	13	13,0
Bardzo dobrze	4	4,0
Brak odpowiedzi	8	8,0
Ogółem	100	100,0
znajomość specyfiki funkcjonowania nauczyciela w roli wychowawcy klasy	N	%
Bardzo źle	7	7,0
Źle	15	15,0
Poniżej średniej	37	37,0
Powyżej średniej	28	28,0
Dobrze	8	8,0
Bardzo dobrze	1	1,0
Brak odpowiedzi	4	4,0
Ogółem	100	100,0

Inne cechy studentów, które podlegały ocenie ze strony nauczycieli opiekunów to kultura osobista studentów i ich zaangażowanie w trakcie praktyk.

Tabela 79. Kultura osobista i zaangażowanie studentów w trakcie praktyk

kultura osobista studenta	N	%
Bardzo źle	1	1,0
Źle	5	5,0
Poniżej średniej	27	27,0
Powyżej średniej	50	50,0
Dobrze	13	13,0
Bardzo dobrze	3	3,0
Brak odpowiedzi	1	1,0
Ogółem	100	100,0
zaangażowanie studentów	N	%
Bardzo źle	2	2,0
Źle	2	2,0
Poniżej średniej	8	8,0
Powyżej średniej	24	24,0
Dobrze	50	50,0
Bardzo dobrze	9	9,0
Brak odpowiedzi	5	5,0
Ogółem	100	100,0

W tych wymiarach studentów oceniano powyżej średniej i dobrze. W odniesieniu do części grupy pojawiały się bardziej krytyczne oceny.

Posiadanie rozmaitych kompetencji do pracy w szkole podyktowane jest charakterem zadań, jakie stają przed nauczycielami. Jak pisze H. Kwiatkowska (2008, s. 163) do pracy o prostej strukturze potrzebna jest wiedza niezawodna, ale do pracy złożonej potrzebna jest wiedza naukowa. „Umiejętności praktyczne nauczyciela mają w dużym stopniu charakter teoretyczny. Im mniej określone są sytuacja, w której podmiot działa, i środki, którymi się posługuje, tym większa jest konieczność wysiłku poznawczego, czyli wysiłku opartego na wiedzy, na umysłowej działalności podmiotu” (H. Kwiatkowska, 2008, s. 163).

Kształtowanie umiejętności nauczycielskich powinno odbywać się zgodnie z programem praktyk, w którym ujęte byłyby cele, treści, zadania, warunki zaliczenia i kryteria oceny. Poproszono nauczycieli ze szkół o dokonanie oceny elementów programów praktyk.

Tabela 80. Ocena sposobu ujęcia zadań w programie praktyki

Czy zadania w programie praktyki ogólnopedagogicznej były zwykle dla Pana(i) precyzyjnie określone?	N	%
Tak	55	55,0
Nie	13	13,0
Trudno powiedzieć	1	1,0
Brak odpowiedzi	31	31,0

Ogółem	100	100,0
Czy zadania w programie praktyki metodycznej były zwykle dla Pana(i) precyzyjnie określone?	N	%
Tak	63	63,0
Nie	15	15,0
Trudno powiedzieć	2	2,0
Brak odpowiedzi	20	20,0
Ogółem	100	100,0

Z odpowiedzi wynika, że nauczyciele w szkole pozytywnie oceniają sposób formułowania zadań w programie praktyk. Dla 13% badanych opiekunów praktyki ogólnopedagogicznej i 15% opiekunów praktyki metodycznej opis zadań nie był precyzyjny. Niektórzy nie udzielili zdecydowanej odpowiedzi. Trudności w ocenie zadań mogły wynikać z braku programu lub braku wyodrębnionych zadań w programie praktyk.

5. Ocena efektywności praktyki w ujęciu nauczycieli

Za czynniki istotne dla zwiększenia efektywności praktyki badani uznali przede wszystkim motywację i dobre przygotowanie studentów, ale ważny był także dobrze opracowany program praktyki. Dane zawarto w tabeli 81.

Tabela 81. Czynniki przyczyniające się do największych efektów praktyki

Co przyczynia się według Pana(i) do największych efektów praktyki ogólnopedagogicznej?	N	%
- motywacja studentów	51	51
- jasno określone cele praktyki	39	39
- dobry program praktyki	33	33
- dobre przygotowanie merytoryczne studentów	45	45
- inne	5	5
Co przyczynia się według Pana(i) do największych efektów praktyki metodycznej?	N	%
- motywacja studentów	58	58
- jasno określone cele praktyki	45	45
- dobry program praktyki	42	42
- dobre przygotowanie merytoryczne studentów	55	55
- inne,	3	3

Spostrzeżenia nauczycieli – opiekunów praktyk dotyczące uwarunkowań efektywności praktyk koncentrują się słusznie na wejściowej wiedzy studentów. Ważne jednak byłoby dołożenie starań, aby wiedzę student wyniósł z zajęć na uczelni, a podczas pobytu w szkole starał się aktywnie wiązać

teorię z praktyką, by podejmował zarówno działania naśladowcze, odtwórcze, ale i samodzielne po przeprowadzeniu analiz konkretnej sytuacji (Z. Ratajek, 2003, s. 32).

Dwa ostatnie pytania ankietowe miały charakter otwarty. Nauczyciele – opiekunowie praktyk zwracali uwagę, że to, czego ich zdaniem brakuje w programach przygotowywanych przez uczelnie wyższe to:

- większy związek programów praktyk z rzeczywistością szkolną,
- jasno sprecyzowane cele i oczekiwania,
- uwzględnienie specyfiki danej szkoły, w której jest praktyka,
- brak możliwości zmian, jeśli proces dydaktyczny trwa w momencie, gdy zaczyna się praktyka.

Aspekty praktyk ogólnopedagogicznych i metodycznych, odbywanych przez studentów, które mają największe znaczenie dla ich przygotowania do roli nauczyciela to:

- bezpośredni kontakt z uczniami,
- dobre relacje interpersonalne, życzliwość, tolerancja, wyrozumiałość,
- zapoznanie się z dokumentacją szkoły, pracy nauczyciela,
- rozwiązywanie problemów wychowawczych,
- prowadzenie lekcji (w przypadku praktyki metodycznej),
- zaangażowanie i motywacja studenta,
- wrażliwość na problemy młodzieży,
- szczegółowe omawianie każdej lekcji po jej zakończeniu.

Przygotowanie do pracy zawodowej w szkole oznacza dobre zagospodarowanie czasu na zajęciach i na praktykach. Warto przy tym zwrócić uwagę na dokonywanie ewaluacji działań. W zależności od wyników tej ewaluacji możliwe będzie modyfikowanie programów praktyk i sposobów ich realizacji, np. poprzez wprowadzanie przez studentów zróżnicowanych metod nauczania na praktykach lub kształtowanie umiejętności wystawiania ocen uczniom przez studentów (por. E. Sałata, 2005, s. 132 – 134).

ZAKOŃCZENIE I WNIOSKI

Zawód nauczyciela jest ważny w społeczeństwie, choć nie zawsze cieszył się dużą popularnością i zainteresowaniem ze strony kandydatów do pracy w szkole (J. Doroszewski, 1999, s. 28).

Odpowiednie przygotowanie do tego zawodu powinno zdaniem Cz. Banacha opierać się na pewnych ideach. „Podstawowymi ideami edukacji nauczycielskiej są współcześnie: otwartość i innowacyjność przy zapewnieniu odpowiednich relacji wartości, wiedzy i umiejętności; elastyczność form i procesu kształcenia; wielość i wariantowość myślenia pedagogicznego i stanowisk metodologicznych; drożność form edukacji nauczycielskiej; humanizacja procesu kształcenia; naukowość, integracyjność i interdyscyplinarność; współpraca uczelni kształcących nauczycieli ze szkołami oraz przygotowanie nauczycieli do współpracy z instytucjami edukacji równoległej i ustawicznej; ścisły związek szkół wyższych kształcących nauczycieli ze szkołami i placówkami oświatowymi, władzami oświatowymi i instytucjami doskonalenia; szeroki profil kształcenia, a także dobra znajomość języków obcych i technologii informacyjnych” (Cz. Banach, 2008, s. 23).

Praktyki pedagogiczne stanowią integralną część kształcenia nauczycieli. Planowaniu i realizacji praktyk powinna towarzyszyć szczególna staranność i zaangażowanie studentów, szkoły i uczelni.

Nadal aktualny jest postulat Cz. Kupisiewicza (2005, s. 23), aby zgodnie z zasadą łączenia teorii z praktyką przy konstruowaniu programu kształcenia nauczycieli zwracać uwagę, by wiedza typu „wiedzieć, że” nie dominowała nad innymi typami wiedzy, a więc „wiedzieć, jak” i „wiedzieć, dlaczego”.

Wnioski z badań odnoszą się do różnych obszarów i podmiotów.

Korzystne byłoby:

- Właściwe przygotowanie praktyk (miejsce odbywania praktyk, program, harmonogram, treści i zadania, warunki zaliczenia, kryteria oceniania, dokumentacja praktyk i obieg dokumentów, przygotowanie studentów i szkolnych opiekunów do praktyki).
- Dobra współpraca uczelni i szkoły przed, w trakcie i po zakończeniu praktyk (kontakty opiekunów praktyk ze szkoły i uczelni, rozstrzyganie problemów).
- Realizacja praktyk (kształtowanie umiejętności studentów, tworzenie warunków do działań praktycznych, kształtowanie postaw, uświadamianie rodzicom i uczniom wagi praktyk).
- Analiza przebiegu praktyk pod względem organizacyjnym i merytorycznym, uzgodnienie wzajemnych oczekiwań, doskonalenie działań w celu zwiększenia kompetencji studentów jako przyszłych nauczycieli.

SPIS TABEL I WYKRESÓW

SPIS TABEL

Tabela 1.	Struktura badanych osób ze względu na płeć _____	11
Tabela 2.	Struktura badanych osób ze względu na rok studiów _____	12
Tabela 3.	Rodzaj studiów stacjonarnych, na których studiują badani _____	12
Tabela 4.	Uczelnie, na których studiowali badani _____	12
Tabela 5.	Kierunki studiów, na których prowadzono badania _____	13
Tabela 6.	Miejsce badań prowadzonych wśród nauczycieli _____	14
Tabela 7.	Staż pracy nauczycieli – opiekunów praktyk _____	15
Tabela 8.	Szkoły, w których nauczyciele byli opiekunami praktyk pedagogicznych _____	16
Tabela 9.	Pełnienie funkcji opiekuna praktyk pedagogicznych _____	16
Tabela 10.	Motywy wyboru specjalności nauczycielskiej na studiach _____	18
Tabela 11.	Odpowiedzi na pytanie „Czy na uczelni spotkał Pan(i) mistrza/nauczyciela, którego chciał(a)by Pan(i) naśladować w swojej przyszłej pracy pedagogicznej?” _____	19
Tabela 12.	Spotkanie w trakcie praktyk ogólnopedagogicznych mistrza/nauczyciela, którego studenci chcieliby naśladować w swojej przyszłej pracy pedagogicznej _____	19
Tabela 13.	Spotkanie w trakcie praktyk metodycznych mistrza/nauczyciela, którego studenci chcieliby naśladować w swojej przyszłej pracy pedagogicznej _____	20
Tabela 14.	Deklaracje studentów o podejmowaniu pracy w zawodzie nauczyciela(ki) _____	20
Tabela 15.	Odbycie praktyk a decyzja o pracy w zawodzie nauczyciela _____	20
Tabela 16.	Treści realizowane na zajęciach na uczelni a ocena przygotowania do odbycia praktyki ogólnopedagogicznej _____	22
Tabela 17.	Treści realizowane na zajęciach na uczelni a ocena przygotowania do odbycia praktyki metodycznej _____	22
Tabela 18.	Ocena liczby godzin zajęć na uczelni przygotowujących do odbycia praktyki ogólnopedagogicznej _____	23
Tabela 19.	Ocena liczby godzin zajęć na uczelni przygotowujących do odbycia praktyki metodycznej _____	24
Tabela 20.	Ocena programu praktyki ogólnopedagogicznej przygotowanego przez uczelnię _____	24
Tabela 21.	Ocena programu praktyki metodycznej przygotowanego przez uczelnię _____	25
Tabela 22.	Możliwość kontaktu z nauczycielem akademickim w trakcie trwania praktyki ogólnopedagogicznej _____	25
Tabela 23.	Możliwość kontaktu z nauczycielem akademickim w trakcie trwania praktyki metodycznej _____	25
Tabela 24.	Kontaktowanie się z nauczycielem akademickim w czasie trwania praktyki ogólnopedagogicznej _____	26
Tabela 25.	Kontaktowanie się z nauczycielem akademickim w czasie trwania praktyki metodycznej _____	26

Tabela 26. Wyrażanie zgody na odbycie praktyki ze strony dyrektora placówki _____	27
Tabela 27. Swoboda wyboru przez studenta szkoły jako miejsca praktyk _____	27
Tabela 28. Swoboda wyboru przez studenta opiekuna praktyki _____	28
Tabela 29. Problemy organizacyjne napotymane w trakcie odbywania praktyki ogólnopedagogicznej _____	29
Tabela 30. Problemy organizacyjne napotymane w trakcie odbywania praktyki metodycznej ____	30
Tabela 31. Wykonanie zadań przewidzianych planem praktyki ogólnopedagogicznej _____	31
Tabela 32. Wykonanie zadań przewidzianych planem praktyki metodycznej _____	31
Tabela 33. Zachęcanie studentów podczas trwania praktyki do podjęcia pracy w szkole _____	32
Tabela 34. Postawy nauczycieli podczas trwania praktyki w szkole - lekceważenie studenta i jego pytań _____	32
Tabela 35. Zachęcanie studentów na praktykach do twórczej pracy _____	33
Tabela 36. Postawa nauczycieli podczas trwania praktyki w szkole w kontekście hospitacji przez studentów _____	34
Tabela 37. Zachęcanie do samodzielnego rozwiązywania problemów podczas praktyk w szkole	34
Tabela 38. Sprawianie przez nauczycieli wrażenia osób wypalonych zawodowo _____	35
Tabela 39. Postawy nauczycieli podczas trwania praktyki w szkole - pomaganie studentowi w nawiązaniu kontaktu z uczniami _____	36
Tabela 40. Odmawianie studentowi dostępu do dokumentacji szkolnej podczas praktyk _____	37
Tabela 41. Przygotowanie do roli nauczyciela - opiekuna praktyki w szkole w ocenie studentów	37
Tabela 42. Ocena własnych umiejętności studentów w zakresie opracowania rozkładu materiału nauczania _____	39
Tabela 43. Umiejętność samodzielnego napisania przez studenta konspektu lekcji _____	39
Tabela 44. Umiejętności studentów w zakresie tworzenia autorskiego programu nauczania w ich własnej opinii _____	40
Tabela 45. Posiadanie własnych książek, podręczników, czasopism i pomocy naukowych – koniecznych w przygotowaniu się do prowadzenia lekcji w przyszłości _____	40
Tabela 46. Umiejętność samodzielnego przeprowadzenia godziny wychowawczej w ocenie studentów _____	41
Tabela 47. Kompetencje diagnostyczne studentów _____	41
Tabela 48. Samoocena przygotowania zawodowego studentów po praktykach _____	41
Tabela 49. Ocena praktyk pod kątem pomocy w poznawaniu specyfiki funkcjonowania szkoły _____	43
Tabela 50. Ocena praktyk pod kątem pomocy w poznawaniu specyfiki funkcjonowania nauczyciela _____	44
Tabela 51. Ocena praktyk pod kątem pomocy w poznawaniu specyfiki funkcjonowania ucznia _	44
Tabela 52. Odpowiedź na pytanie „Czy nauczyciele opiekunowie praktyk w szkole wywiązali się według Pana(i) z powierzonej im roli?” _____	45
Tabela 53. Okres pełnienia roli opiekuna praktyk _____	47
Tabela 54. Częstotliwość pełnienia roli opiekuna praktyk studenckich _____	47

Tabela 55. Odpowiedź na pytanie „Dlaczego zgodził(a) się Pan(i) na pełnienie roli opiekuna studenta (ów) podczas praktyki?” _____	48
Tabela 56. Motywacja pełnienia roli opiekuna praktyk z własnej inicjatywy _____	48
Tabela 57. Odpowiedź na pytanie „Czy kiedykolwiek żałował(a) Pan(i) tego, że zgodził(a) się Pan(i) na pełnienie roli opiekuna studentów podczas praktyki ?” _____	49
Tabela 58. Deklaracje chęci pełnienia roli opiekuna studentów podczas praktyk w przyszłości _	50
Tabela 59. Otrzymywanie programu praktyki od przedstawiciela uczelni wyższej _____	50
Tabela 60. Odpowiedź na pytanie „Czy otrzymany program praktyki pomógł Panu(i) w przygotowaniu praktyki dla studenta?” _____	51
Tabela 61. Ocena programu praktyki przygotowanego przez uczelnię _____	52
Tabela 62. Przydatność programu praktyki opracowanego na uczelni _____	52
Tabela 63. Odpowiedzi na pytanie „Czy w czasie trwania praktyki miał(a) Pan(i) możliwość kontaktu z opiekunem praktyki z ramienia uczelni wyższej?” _____	53
Tabela 64. Kontaktowanie się szkolnego opiekuna praktyk z opiekunem praktyki z ramienia uczelni _____	54
Tabela 65. Kontaktowanie się opiekuna z ramienia uczelni ze szkolnym opiekunem przed rozpoczęciem praktyk _____	54
Tabela 66. Pomoc udzielana studentom podczas praktyki ogólnopedagogicznej _____	55
Tabela 67. Pomoc udzielana studentom podczas praktyki metodycznej _____	56
Tabela 68. Możliwość wyboru nauczyciela opiekuna praktyki przez samego studenta _____	57
Tabela 69. Występowanie problemów organizacyjnych w trakcie praktyki odbywanej przez studentów _____	57
Tabela 70. Liczba godzin praktyk odpowiednia do przygotowania do pełnienia roli nauczyciela	58
Tabela 71. Otrzymywanie wynagrodzenia za pełnienie roli nauczyciela - opiekuna praktyk studenckich _____	59
Tabela 72. Pełnienie roli nauczyciela - opiekuna praktyk studenckich, gdyby wiązało się to z brakiem wynagrodzenia _____	59
Tabela 73. Przygotowywanie wspólnie ze studentem harmonogramu realizowanej praktyki ____	60
Tabela 74. Ocena merytorycznego przygotowania studentów do praktyki _____	61
Tabela 75. Umiejętność nawiązywania kontaktu przez studentów z uczniami, nauczycielami i innymi pracownikami szkoły _____	61
Tabela 76. Wybrane kompetencje psychologiczne studentów w opiniach opiekunów praktyk __	62
Tabela 77. Wiedza i umiejętności studentów przydatne w pracy dydaktycznej _____	63
Tabela 78. Wiedza i umiejętności studentów przydatne w pracy wychowawczej _____	65
Tabela 79. Kultura osobista i zaangażowanie studentów w trakcie praktyk _____	66
Tabela 80. Ocena sposobu ujęcia zadań w programie praktyki _____	66
Tabela 81. Czynniki przyczyniające się do największych efektów praktyki _____	67

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Odbycie praktyk a decyzja o pracy w zawodzie nauczyciela _____	21
Wykres 2. Ocena przydatności w trakcie praktyk treści omawianych ze studentami na uczelni _____	23
Wykres 3. Przygotowanie do roli nauczyciela - opiekuna praktyki w szkole w ocenie studentów _____	38
Wykres 4. Samoocena przygotowania zawodowego studentów po praktykach _____	42
Wykres 5. Ocena praktyk pod kątem pomocy w poznawaniu specyfiki funkcjonowania szkoły _____	43

BIBLIOGRAFIA

1. Banach Cz., Edukacja nauczycielska wobec zadań transformacji ustrojowej i reformy systemu edukacji (w): Muchacka B., Szymański M. (red.): Nauczyciel w świecie współczesnym. Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2008.
2. Chmielewska I., Kompetencje nauczyciela akademickiego (w): Przygońska E. (red.): Nauczyciel. Rozwój zawodowy i kompetencje. Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2010.
3. Doroszewski J., Zakłady kształcenia nauczycieli w województwie lubelskim w latach 1918 – 1939, Lubelskie Towarzystwo Naukowe, Lublin 1999.
4. Dziennik Ustaw z 2004 r. Nr 207 poz. 2110.
5. Franken R. E., Psychologia motywacji. Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2006.
6. Frejman M., Frejman S.D., O rozwijaniu refleksyjnej postawy przyszłych nauczycieli (w): Muchacka B., Szymański M. (red.): Nauczyciel w świecie współczesnym. Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2008.
7. Jarosz E., Wysocka E., Diagnoza psychopedagogiczna. Podstawowe problemy i rozwiązania. Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa 2006.
8. Kruszewski K., O nauczaniu i uczeniu się w szkole (w): Kruszewski K. (red.): Sztuka nauczania. Czynności nauczyciela. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2004.
9. Kupisiewicz Cz., Szkolnictwo polskie w dobie kryzysu ekonomicznego (w): Hörner W., Szymański M. S. (red.), Nauczyciel i kształcenie nauczycieli. Zmiany i wyzwania, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa 2005.
10. Kwiatkowska H., Pedeutologia, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008.
11. Łakomski M., Dłaczego integralny program profilaktyczny w szkole. Pomoc dydaktyczno – wychowawcza dla nauczycieli i wychowawców, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2004.
12. Łobocki M., Teoria wychowania w zarysie, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2003.
13. Maciejewski J., Wyzwania społeczeństwa postindustrialnego a nauczyciel akademicki. Ujęcie socjologiczne (w): Koziół E., Kobyłecka E. (red.), Kompetencje nauczyciela – stan, potrzeby i kierunki zmian, Oficyna Wydawnicza Uniwersytetu Zielonogórskiego, Zielona Góra 2002.
14. Pearson A.T., Nauczyciel. Teoria i praktyka w kształceniu nauczycieli, WSiP, Warszawa 1994.
15. Ratajek Z., Praktyka pedagogiczna w toku kształcenia nauczycieli w szkole wyższej (w): Sałata E., Zamkowska A., Ośko S., Kształcenie praktyczne nauczycieli w szkole wyższej, Politechnika Radomska, Ryki – Radom 2003.
16. Sałata E., Przygotowanie pedagogiczne do pracy nauczycielskiej (w): Sałata E. (red.), Pedagogiczno – psychologiczne kształcenie nauczycieli, Wydawnictwo Instytutu Technologii Eksploatacji – PIB, Radom – Warszawa 2005.
17. Sęk H., Wypalenie zawodowe u nauczycieli. Uwarunkowania i możliwości zapobiegania (w): Sęk H. (red.), Wypalenie zawodowe. Przyczyny, mechanizmy, zapobieganie, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2000.
18. Szempruch J., Nauczyciel w zmieniającej się szkole, Rzeszów 2001.
19. Walkiewicz B. (red.), Praktyki pedagogiczne w systemie kształcenia nauczycieli, Wydawnictwa CODN, Warszawa 2006.

ANEKS

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

PROJEKT

„Praktyki Pedagogiczne drogą do innowacyjnego szkolnictwa”

współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, Program Operacyjny Kapitał Ludzki, Priorytet III, Działanie 3.3., Poddziałanie 3.3.2 „Efektywny system kształcenia”

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Ankieta dotycząca praktyk pedagogicznych

Wersja dla studentów

Szanowni Państwo,

Prowadzimy badania w ramach projektu „Praktyki Pedagogiczne drogą do innowacyjnego szkolnictwa”. Wyniki badań posłużą podniesieniu efektywności oraz ulepszeniu procesu organizacji i realizacji praktyk pedagogicznych przygotowujących do zawodu nauczyciela.

Będziemy bardzo wdzięczni za staranne wypełnienie kwestionariusza ankiety.

Nr syg.....

Płeć:

K M

Rok studiów:

Rodzaj studiów: Studia pierwszego stopnia Studia drugiego stopnia

Uczelnia:

Wydział:

Kierunek studiów:

Specjalność:

Nazwa szkoły w której odbywał(a) Pan(i) **praktykę ogólnopedagogiczną (asystencką)**:

Nazwa szkoły/szkół w której odbywał(a) Pan(i) **praktykę metodyczną**:

Projekt realizowany przez Państwową Wyższą Szkołę Zawodową im. Szymona Szymonowica w Zamościu w partnerstwie z Miastem Zamość oraz Instytutem Nauk Społeczno-Ekonomicznych Sp. z o.o. w Łodzi

LIDER PROJEKTU: Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Szymona Szymonowica w Zamościu;
ul. Akademicka 8; 22-400 Zamość, tel. 84/ 638 34 44, 84/ 638 35 55 fax. 84/ 638 35 00
PARTNER I: Miasto Zamość;
ul. Rynek Wielki 13; 22-400 Zamość, tel. 84/ 639 20 84, 84/ 639 30 54
PARTNER II Instytut Nauk Społeczno-Ekonomicznych Sp. z o.o.;
ul. POW 17 lok. nr 4a; 90-248 Łódź, tel. 42/ 633 17 19

BIURO PROJEKTU:
Instytut Humanistyczny PWSZ im. Szymona Szymonowica w Zamościu
ul. Hrubieszowska 24; 22-400 Zamość, pok. nr 13/piętro/
tel. 84/ 627 84 04, fax. 84/ 638 35 00
mobile: + 48/ 663 188 388
e-mail: innowacyjnepraktyki@pwsz.zamosc.pl

www.pwsz.zamosc.pl

www.innowacyjne-praktyki.pl

MOTYWACJA

1. Dlaczego wybrał(a) Pan(i) specjalność nauczycielską ?

- możliwość pracy z dziećmi;
 - możliwość pracy z młodzieżą;
 - innej nie było na moim kierunku studiów;
 - była tu mniejsza konkurencja niż na innych kierunkach;
 - łatwo uzyskać pracę;
 - spodziewałem(a) się, iż będę miał dużo wolnego czasu;
 - nie mogłem(a) się dostać na inne kierunki studiów;
 - pod wpływem rodziny;
 - pod wpływem nauczycieli ze szkoły;
 - pod wpływem organizacji młodzieżowych;
 - pod wpływem kolegów/koleżanek;
 - na wszelki wypadek, aby móc pracować w szkole jeśli nie znajdę innej pracy
- inne.....

2. Czy na uczelni spotkał Pan(i) mistrza/nauczyciela, którego chciał(a)by Pan(i) naśladować w swojej przyszłej pracy pedagogicznej?

Tak, (wpisz główne cechy jego postępowania)

.....

Nie

3. Czy w trakcie trwania praktyk spotkał Pan(i) mistrza/nauczyciela, którego chciałby Pan(i) naśladować w swojej przyszłej pracy pedagogicznej?

ogólnopedagogicznej

Tak, (wpisz główne cechy jego postępowania)

.....

Nie

metodycznej

Tak, (wpisz główne cechy jego postępowania)

.....

Nie

4. Czy w przyszłości chciał(a)by Pan(i) podjąć pracę w charakterze nauczyciela(ki)?

Zdecydowanie tak	Raczej tak	Nie wiem	Raczej nie	Zdecydowanie nie
------------------	------------	----------	------------	------------------

5. Czy odbycie praktyk pomogło w podjęciu tej decyzji?

ogólnopedagogicznej

Zdecydowanie tak	Raczej tak	Nie wiem	Raczej nie	Zdecydowanie nie
------------------	------------	----------	------------	------------------

metodycznej

Zdecydowanie tak	Raczej tak	Nie wiem	Raczej nie	Zdecydowanie nie
------------------	------------	----------	------------	------------------

PRZYGOTOWANIE ZE STRONY UCZELNI

6. Czy treści realizowane na zajęciach na uczelni dobrze przygotowały Pana(ią) do odbycia praktyki?

ogólnopedagogicznej

Zdecydowanie tak	Raczej tak	Nie wiem	Raczej nie	Zdecydowanie nie
------------------	------------	----------	------------	------------------

metodycznej

Zdecydowanie tak	Raczej tak	Nie wiem	Raczej nie	Zdecydowanie nie
------------------	------------	----------	------------	------------------

7. Czy liczba godzin zajęć na uczelni przygotowujących do odbycia praktyki była wg Pana(i) wystarczająca?

ogólnopedagogicznej

Zdecydowanie tak	Raczej tak	Nie wiem	Raczej nie	Zdecydowanie nie
------------------	------------	----------	------------	------------------

metodycznej

Zdecydowanie tak	Raczej tak	Nie wiem	Raczej nie	Zdecydowanie nie
------------------	------------	----------	------------	------------------

8. Jak ocenia Pan(i) program praktyki przygotowany przez uczelnię?

ogólnopedagogicznej

Bardzo dobry	Dobry	Nie wiem	Słaby	Bardzo słaby
--------------	-------	----------	-------	--------------

metodycznej

Bardzo dobry	Dobry	Nie wiem	Słaby	Bardzo słaby
--------------	-------	----------	-------	--------------

9. Czy w trakcie trwania praktyki istniała możliwość kontaktu z nauczycielem akademickim?

ogólnopedagogicznej

- Tak, telefoniczną
- Tak, drogą mailową
- Tak, osobiście
- Tak, na platformie e-learningowej
- Nie

metodycznej

- Tak, telefoniczną
- Tak, drogą mailową,
- Tak, osobiście
- Tak, na platformie e-learningowej
- Nie

10. Czy kontaktował się Pan(i) z nauczycielem akademickim w czasie trwania praktyki

ogólnopedagogicznej

- Tak, w jakiej sprawie
- Nie, ponieważ

metodycznej

- Tak, w jakiej sprawie
- Nie, ponieważ

ORGANIZACJA PRAKTYKI

11. Czy spotkał(a) się Pan(i) z odmową wyrażenia zgody na odbycie praktyki ze strony dyrektora placówki?

Tak Nie

12. Czy studenci udający się na praktyki powinni mieć wg Pana(i) swobodę w wyborze szkoły?

Zdecydowanie tak Raczej tak Nie wiem Raczej nie Zdecydowanie nie

13. Czy podczas pobytu na praktyce, opiekun z ramienia szkoły pomagał w jej realizacji poprzez:
ogólnopedagogicznej

- rozmawiał z innymi nauczycielami i pomagał w wejściu na lekcje;

Tak Nie

- udostępniał swoją dokumentację

Tak Nie

- pomagał w przygotowaniu lekcji i przeprowadzeniu lekcji

Tak Nie

- pomagał w realizacji zadań przewidzianych programem praktyki

Tak Nie

- dzielił się swoim doświadczeniem zawodowym

Tak Nie

- umożliwiał kontakt z pedagogiem szkolnym czy innymi instytucjami w szkole

Tak Nie

- ułatwiał nawiązanie kontaktu z uczniami

Tak Nie

metodycznej

- rozmawiał z innymi nauczycielami i pomagał w wejściu na lekcje

Tak Nie

- udostępniał swoją dokumentację

Tak Nie

- pomagał w przygotowaniu lekcji

Tak Nie

- pomagał w przeprowadzeniu lekcji

Tak Nie

- dzielił się swoim doświadczeniem zawodowym

Tak Nie

- umożliwiał kontakt z pedagogiem szkolnym czy innymi instytucjami w szkole

Tak Nie

- ułatwiał nawiązanie kontaktu z uczniami

Tak Nie

14. Czy studenci udający się na praktyki powinni mieć wg Pana(i) swobodę w wyborze nauczyciela opiekuna praktyki?

Zdecydowanie tak Raczej tak Nie wiem Raczej nie Zdecydowanie nie

15. Czy w trakcie odbywania praktyki napotkał(a) Pan(i) problemy organizacyjne dotyczące: **ogólnopedagogicznej**

- opóźnienia dostarczenia umowy do szkoły

Tak Nie

- opóźnienia podpisania umowy pomiędzy uczelnią, a szkołą

Tak Nie

- zmiany opiekuna praktyki ze strony szkoły

Tak Nie

- brakiem informacji o Pana(i) praktyce wśród nauczycieli i personelu placówki

Tak Nie

- odmowy zaliczenia praktyki

Tak Nie

metodycznej

- opóźnienia dostarczenia umowy do szkoły

Tak Nie

- opóźnienia podpisania umowy pomiędzy uczelnią, a szkołą

Tak Nie

- zmiany opiekuna praktyki ze strony szkoły

Tak Nie

- brakiem informacji o Pana(i) praktyce wśród nauczycieli i personelu placówki

Tak Nie

- odmowy zaliczenia praktyki

Tak Nie

REALIZACJA PRAKTYKI

16. Ile lekcji przeprowadził(a) Pan(i) samodzielnie w czasie trwania praktyk?

17. Czy wykonał(a) Pan(i) wszystkie zadania przewidziane planem praktyki?

ogólnopedagogicznej

Tak Nie

metodycznej

Tak Nie

18. Jaka, Pana(i) zdaniem, była postawa nauczycieli podczas trwania praktyki w szkole?

ogólnopedagogicznej

- zachęcali do podjęcia pracy w zawodzie

Zdecydowanie tak	Raczej tak	Nie wiem	Raczej nie	Zdecydowanie nie
------------------	------------	----------	------------	------------------

- lekceważyli mnie i moje pytania

Zdecydowanie tak	Raczej tak	Nie wiem	Raczej nie	Zdecydowanie nie
------------------	------------	----------	------------	------------------

- zachęcali do twórczej pracy

Zdecydowanie tak	Raczej tak	Nie wiem	Raczej nie	Zdecydowanie nie
------------------	------------	----------	------------	------------------

- wyrażali swoje niezadowolenie z faktu hospitacji ich zajęć

Zdecydowanie tak	Raczej tak	Nie wiem	Raczej nie	Zdecydowanie nie
------------------	------------	----------	------------	------------------

- zachęcali do samodzielnego rozwiązywania problemów

Zdecydowanie tak	Raczej tak	Nie wiem	Raczej nie	Zdecydowanie nie
------------------	------------	----------	------------	------------------

- sprawiali wrażenie wypalonych zawodowo

Zdecydowanie tak	Raczej tak	Nie wiem	Raczej nie	Zdecydowanie nie
------------------	------------	----------	------------	------------------

- pomagali mi w nawiązaniu kontaktu z uczniami

Zdecydowanie tak	Raczej tak	Nie wiem	Raczej nie	Zdecydowanie nie
------------------	------------	----------	------------	------------------

- odmawiali mi dostępu do dokumentacji szkolnej

Zdecydowanie tak	Raczej tak	Nie wiem	Raczej nie	Zdecydowanie nie
------------------	------------	----------	------------	------------------

metodycznej

- zachęcali do podjęcia pracy w zawodzie

Zdecydowanie tak	Raczej tak	Nie wiem	Raczej nie	Zdecydowanie nie
------------------	------------	----------	------------	------------------

- lekceważyli mnie i moje pytania

Zdecydowanie tak	Raczej tak	Nie wiem	Raczej nie	Zdecydowanie nie
------------------	------------	----------	------------	------------------

- zachęcali do twórczej pracy

Zdecydowanie tak	Raczej tak	Nie wiem	Raczej nie	Zdecydowanie nie
------------------	------------	----------	------------	------------------

- wyrażali swoje niezadowolenie z faktu hospitacji ich zajęć

Zdecydowanie tak	Raczej tak	Nie wiem	Raczej nie	Zdecydowanie nie
------------------	------------	----------	------------	------------------

- zachęcali do samodzielnego rozwiązywania problemów

Zdecydowanie tak	Raczej tak	Nie wiem	Raczej nie	Zdecydowanie nie
------------------	------------	----------	------------	------------------

- sprawiali wrażenie wypalonych zawodowo

Zdecydowanie tak	Raczej tak	Nie wiem	Raczej nie	Zdecydowanie nie
------------------	------------	----------	------------	------------------

- pomagali mi w nawiązaniu kontaktu z uczniami

Zdecydowanie tak	Raczej tak	Nie wiem	Raczej nie	Zdecydowanie nie
------------------	------------	----------	------------	------------------

- odmawiali mi dostępu do dokumentacji szkolnej

Zdecydowanie tak	Raczej tak	Nie wiem	Raczej nie	Zdecydowanie nie
------------------	------------	----------	------------	------------------

19. Czy nauczyciel-opiekun praktyki w szkole był dobrze przygotowany do swojej roli?

ogólnopedagogicznej

Zdecydowanie tak | Raczej tak | Nie wiem | Raczej nie | Zdecydowanie nie

metodycznej

Zdecydowanie tak | Raczej tak | Nie wiem | Raczej nie | Zdecydowanie nie

OCENA EFEKTYWNOŚCI PRAKTYKI

20. Czy potrafi Pan(i) samodzielnie napisać konspekt lekcji?

Zdecydowanie tak | Raczej tak | Nie wiem | Raczej nie | Zdecydowanie nie

21. Czy potrafi Pan(i) samodzielnie opracować rozkład materiału nauczania?

Zdecydowanie tak | Raczej tak | Nie wiem | Raczej nie | Zdecydowanie nie

22. Czy potrafi Pan(i) stworzyć autorski program nauczania?

Zdecydowanie tak | Raczej tak | Nie wiem | Raczej nie | Zdecydowanie nie

23. Czy posiada Pan(i) własne książki, podręczniki, czasopisma i pomoce naukowe – konieczne w przygotowaniu się do prowadzenia lekcji w przyszłości?

Tak | Nie

24. Czy potrafi Pan(i) samodzielnie przeprowadzić godzinę wychowawczą?

Zdecydowanie tak | Raczej tak | Nie wiem | Raczej nie | Zdecydowanie nie

25. Jaki rodzaj badania pedagogicznego potrafi Pan(i) przeprowadzić i zinterpretować jego wyniki?

- badanie socjometryczne
- ankietę
- obserwację
- wywiad
- inne, jakie

26. Jak po praktyce ocenia Pan(i) swoje przygotowanie zawodowe:

ogólnopedagogicznej

Bardzo dobre | Dobre | Nie wiem | Słabe | Bardzo słabe

metodycznej

Bardzo dobre | Dobre | Nie wiem | Słabe | Bardzo słabe

27. Jak praktyki pomogły Panu(i) poznać specyfikę funkcjonowania szkoły?

ogólnopedagogicznej

Bardzo dobrze | Dobrze | Nie wiem | Słabo | Bardzo słabo

metodycznej

Bardzo dobrze | Dobrze | Nie wiem | Słabo | Bardzo słabo

28. Jak praktyki pomogły Panu(i) poznać specyfikę funkcjonowania nauczyciela?

ogólnopedagogicznej

Bardzo dobrze	Dobrze	Nie wiem	Słabo	Bardzo słabo
---------------	--------	----------	-------	--------------

metodycznej

Bardzo dobrze	Dobrze	Nie wiem	Słabo	Bardzo słabo
---------------	--------	----------	-------	--------------

29. Jak praktyki pomogły Panu(i) poznać specyfikę funkcjonowania ucznia?

ogólnopedagogicznej

Bardzo dobrze	Dobrze	Nie wiem	Słabo	Bardzo słabo
---------------	--------	----------	-------	--------------

metodycznej

Bardzo dobrze	Dobrze	Nie wiem	Słabo	Bardzo słabo
---------------	--------	----------	-------	--------------

30. Czy Pana(i) zdaniem liczba godzin praktyk jest wystarczająca do przygotowania do pełnienia roli nauczyciela?

ogólnopedagogicznej

Tak

Nie, powinna wynosić:

metodycznej

Tak

Nie, powinna wynosić:

31. Czy nauczyciele opiekunowie praktyk w szkole wywiązali się wg Pana(i) z powierzonej im roli?

ogólnopedagogicznej

Zdecydowanie tak	Raczej tak	Nie wiem	Raczej nie	Zdecydowanie nie
------------------	------------	----------	------------	------------------

metodycznej

Zdecydowanie tak	Raczej tak	Nie wiem	Raczej nie	Zdecydowanie nie
------------------	------------	----------	------------	------------------

32. Co sprawiło Panu(i) największą trudność w czasie trwania praktyk?

.....

.....

.....

33. Co sprawiło Panu(i) największą satysfakcję w czasie trwania praktyk?

.....

.....

.....

Dziękujemy za wypełnienie ankiety

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

PROJEKT

„Praktyki Pedagogiczne drogą do innowacyjnego szkolnictwa”

współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, Program Operacyjny Kapitał Ludzki, Priorytet III, Działanie 3.3., Poddziałanie 3.3.2 „Efektywny system kształcenia”

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Karta wspomagająca dotycząca ankiety dla studentów

Prosimy zapoznać się z instrukcją wypełnienia ankiety

Metryczka: W rubryce nazwa szkoły chodzi o rodzaj szkoły np. Szkoła Podstawowa

Pytanie nr 1 -zakreśl najwyżej 5 odpowiedzi

Pytania nr 2, 3- zakreśl odpowiedź

Pytania nr 4, 5, 6, 7, 8 - przekreśl wybraną odpowiedź

Pytania nr 9, 10 – zakreśl odpowiedź

Pytania nr 11,12,13, 14, 15 – przekreśl wybraną odpowiedź

Pytanie nr 16 – wpisz liczbę

Pytania nr 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24- przekreśl wybraną odpowiedź

Pytanie nr 25- te które znasz, podkreśl

Pytania nr 26,27,28,29 – przekreśl wybraną odpowiedź

Pytanie nr 30 – wpisz liczbę

Pytanie nr 31- przekreśl odpowiedź

Dziękujemy za wypełnienie ankiety!

Projekt realizowany przez Państwową Wyższą Szkołę Zawodową im. Szymona Szymonowicza w Zamościu w partnerstwie z Miastem Zamość oraz Instytutem Nauk Społeczno-Ekonomicznych Sp. z o.o. w Łodzi

LIDER PROJEKTU: Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Szymona Szymonowicza w Zamościu;
ul. Akademicka 8; 22-400 Zamość, tel. 84/ 638 34 44, 84/ 638 35 55 fax. 84/ 638 35 00
PARTNER I: Miasto Zamość;
ul. Rynek Wielki 13; 22-400 Zamość, tel. 84/ 639 20 84, 84/ 639 30 54
PARTNER II Instytut Nauk Społeczno-Ekonomicznych Sp. z o.o.;
ul. POW 17 lok. nr 4a; 90-248 Łódź, tel. 42/ 633 17 19

BIURO PROJEKTU:
Instytut Humanistyczny PWSZ im. Szymona Szymonowicza w Zamościu
ul. Hrubieszowska 24; 22-400 Zamość, pok. nr 13 /piętro/
tel. 84/ 627 84 04, fax. 84/ 638 35 00
mobile: + 48/ 663 188 388
e-mail: innowacyjnepraktyki@pwszamosc.pl

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

PROJEKT

„Praktyki Pedagogiczne drogą do innowacyjnego szkolnictwa”

współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, Program Operacyjny Kapitał Ludzki, Priorytet III, Działanie 3.3., Poddziałanie 3.3.2 „Efektywny system kształcenia”

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Ankieta dotycząca praktyk pedagogicznych

Wersja dla nauczycieli

Szanowni Państwo,

Prowadzimy badania w ramach projektu „Praktyki Pedagogiczne drogą do innowacyjnego szkolnictwa”. Wyniki badań posłużą podniesieniu efektywności, oraz ulepszeniu procesu organizacji i realizacji praktyk pedagogicznych przygotowujących do zawodu nauczyciela.

Będziemy bardzo wdzięczni za staranne wypełnienie kwestionariusza ankiety.

Nr syg.....

Płeć

K M

Staż pracy

Nazwa szkoły w której był(a) Pan (i) opiekunem praktyk studenckich

Ile razy był(a) Pan(i) opiekunem praktyki:

Ogólnopedagogicznej:

Metodycznej :

Projekt realizowany przez Państwową Wyższą Szkołę Zawodową im. Szymona Szymonowicza w Zamościu w partnerstwie z Miastem Zamość oraz Instytutem Nauk Społeczno-Ekonomicznych Sp. z o.o. w Łodzi

LIDER PROJEKTU: Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Szymona Szymonowicza w Zamościu;
ul. Akademicka 8; 22-400 Zamość, tel. 84/ 638 34 44, 84/ 638 35 55 fax. 84/ 638 35 00
PARTNER I: Miasto Zamość;
ul. Rynek Wielki 13; 22-400 Zamość, tel. 84/ 639 20 84, 84/ 639 30 54
PARTNER II Instytut Nauk Społeczno-Ekonomicznych Sp. z o.o.;
ul. POW 17 lok. nr 4a; 90-248 Łódź, tel. 42/ 633 17 19

BIURO PROJEKTU:
Instytut Humanistyczny PWSZ im. Szymona Szymonowicza w Zamościu
ul. Hrubieszowska 24; 22-400 Zamość, pok. nr 13 /piętro/
tel. 84/ 627 84 04, fax. 84/ 638 35 00
mobile: + 48/ 663 188 388
e-mail: innowacyjnepraktyki@pwszamosc.pl

www.pwszamosc.pl

www.innowacyjne-praktyki.pl

Motywacja

1. Jak długo pełni Pan (i) rolę opiekuna praktyki:

ogólnopedagogicznej

- do 3 lat
- 3-5 lat
- 5-10 lat
- 10-15 lat
- dłużej niż 15 lat

metodycznej

- do 3 lat
- 3-5 lat
- 5-10 lat
- 10-15 lat
- dłużej niż 15 lat

2. Jaka była do tej pory, częstotliwość pełnienia przez Pana(nią) roli opiekuna praktyk studenckich?

ogólnopedagogicznej

rokroczna	sporadyczna
-----------	-------------

metodycznej

rokroczna	sporadyczna
-----------	-------------

3. Dlaczego zgodził(a) się Pan(i) na pełnienie roli opiekuna studenta (ów) podczas praktyki?

ogólnopedagogicznej

- było to polecenie dyrektora
- była to prośba dyrektora
- decyzją rady pedagogicznej
- była to moja własna inicjatywa
- inne.....

metodycznej

- było to polecenie dyrektora
- była to prośba dyrektora
- decyzją rady pedagogicznej
- była to moja własna inicjatywa
- inne.....

4. Jeśli była to Pana(i) inicjatywa własna, to proszę wskazać motywację:

ogólnopedagogicznej

- chęć pomocy dawnemu uczniowi
- niezbędny warunek awansu zawodowego
- finansowa
- chęć pomocy młodym adeptom sztuki nauczycielskiej
- inne.....

metodycznej

- chęć pomocy dawnemu uczniowi
- niezbędny warunek awansu zawodowego
- finansowa
- chęć pomocy młodym adeptom sztuki nauczycielskiej
- inne.....

5. Czy kiedykolwiek żałował(a) Pan(i) tego, że zgodził(a) się Pan(i) na pełnienie roli opiekuna studentów podczas praktyki ?

ogólnopedagogicznej

Zdecydowanie tak	Raczej tak	Nie wiem	Raczej nie	Zdecydowanie nie
------------------	------------	----------	------------	------------------

metodycznej

Zdecydowanie tak	Raczej tak	Nie wiem	Raczej nie	Zdecydowanie nie
------------------	------------	----------	------------	------------------

6. Czy w przyszłości nadal chciał(a)by Pan(i) pełnić rolę opiekuna studentów podczas praktyki?

ogólnopedagogicznej

Zdecydowanie tak	Raczej tak	Nie wiem	Raczej nie	Zdecydowanie nie
------------------	------------	----------	------------	------------------

metodycznej

Zdecydowanie tak	Raczej tak	Nie wiem	Raczej nie	Zdecydowanie nie
------------------	------------	----------	------------	------------------

Przygotowanie ze strony uczelni

7. Kiedy zwykle otrzymuje Pan(i) od przedstawiciela uczelni wyższej program praktyki :

ogólnopedagogicznej

- przed rozpoczęciem praktyki studenta(ów)
- w trakcie trwania praktyki
- po odbyciu przez studenta praktyki
- w ogóle go nie otrzymuję

metodycznej

- przed rozpoczęciem praktyki studenta(ów)
- w trakcie trwania praktyki
- po odbyciu przez studenta praktyki
- w ogóle go nie otrzymuję

8. Czy otrzymany program praktyki pomógł Panu(i) w przygotowaniu praktyki dla studenta?

ogólnopedagogicznej

Zdecydowanie tak	Raczej tak	Nie wiem	Raczej nie	Zdecydowanie nie
------------------	------------	----------	------------	------------------

metodycznej

Zdecydowanie tak	Raczej tak	Nie wiem	Raczej nie	Zdecydowanie nie
------------------	------------	----------	------------	------------------

9. Jak ocenia Pan(i) program praktyki przygotowany przez uczelnię?

ogólnopedagogicznej

Bardzo dobry	Dobry	Nie wiem	Słaby	Bardzo słaby
--------------	-------	----------	-------	--------------

metodycznej

Bardzo dobry	Dobry	Nie wiem	Słaby	Bardzo słaby
--------------	-------	----------	-------	--------------

10. Czy uważa Pan(i), że program praktyki jest w ogóle potrzebny do zrealizowania dobrej praktyki?

ogólnopedagogicznej

Zdecydowanie tak	Raczej tak	Nie wiem	Raczej nie	Zdecydowanie nie
------------------	------------	----------	------------	------------------

metodycznej

Zdecydowanie tak	Raczej tak	Nie wiem	Raczej nie	Zdecydowanie nie
------------------	------------	----------	------------	------------------

11. Czy w czasie trwania praktyki miał(a) Pan(i) możliwość kontaktu z opiekunem praktyki z ramienia uczelni wyższej?

ogólnopedagogicznej

- Tak, telefoniczną
- Tak, drogą mailową
- Tak, osobiście
- Nie

metodycznej

- Tak, telefoniczną
- Tak, drogą mailową
- Tak, osobiście
- Nie

12. Czy kiedykolwiek kontaktował(a) się Pan(i) z opiekunem praktyki z ramienia uczelni ?

ogólnopedagogicznej

Tak, w jakiej sprawie?

.....

Nie

metodycznej

Tak, w jakiej sprawie?

.....

Nie

13. Czy opiekun z ramienia uczelni spotkał się z Panem(nią) przed rozpoczęciem praktyki?
ogólnopedagogicznej

Tak	Nie
-----	-----

metodycznej

Tak	Nie
-----	-----

Organizacja praktyki

14. W jakim aspekcie w Pana(i) ocenie najbardziej pomagał(a) Pan(i) studentom podczas praktyki:

- rozmawiał(a) z innymi nauczycielami i pomagał (a) w wejściu na lekcje;

Tak	Nie
-----	-----

- udostępniał (a) swoją dokumentację

Tak	Nie
-----	-----

- pomagał (a) w przygotowaniu lekcji

Tak	Nie
-----	-----

- pomagał(a) w przeprowadzeniu lekcji

Tak	Nie
-----	-----

- dzielił(a) się swoim doświadczeniem zawodowym

Tak	Nie
-----	-----

- umożliwiał(a) kontakt z pedagogiem szkolnym czy innymi instytucjami w szkole

Tak	Nie
-----	-----

- ułatwiał(a) nawiązanie kontaktu z uczniami

Tak	Nie
-----	-----

metodycznej

- rozmawiał(a) z innymi nauczycielami i pomagał(a) w wejściu na lekcje

Tak	Nie
-----	-----

- udostępniał(a) swoją dokumentację

Tak	Nie
-----	-----

- pomagał(a) w przygotowaniu lekcji

Tak	Nie
-----	-----

- pomagał (a) w przeprowadzeniu lekcji

Tak	Nie
-----	-----

- dzielił(a) się swoim doświadczeniem zawodowym

Tak	Nie
-----	-----

- umożliwiał(a) kontakt z pedagogiem szkolnym czy innymi instytucjami w szkole

Tak	Nie
-----	-----

- ułatwiał (a) nawiązanie kontaktu z uczniami

Tak	Nie
-----	-----

15. Czy studenci udający się na praktyki powinni mieć wg Pana(i) swobodę w wyborze nauczyciela opiekuna praktyki?

ogólnopedagogicznej

Zdecydowanie tak	Raczej tak	Nie wiem	Raczej nie	Zdecydowanie nie
------------------	------------	----------	------------	------------------

metodycznej

Zdecydowanie tak	Raczej tak	Nie wiem	Raczej nie	Zdecydowanie nie
------------------	------------	----------	------------	------------------

16. Czy w trakcie praktyki odbywanej przez studentów, napotkał(a) Pan(i) na problemy organizacyjne dotyczące:

ogólnopedagogicznej

- opóźnienia dostarczenia umowy do szkoły
- opóźnienia podpisania umowy pomiędzy uczelnią a szkołą
- brakiem programu praktyk
- zbyt dużą ilością studentów na praktyce
- niezadowoleniem rodziców z faktu odbywania praktyk przez studentów
- niezadowoleniem uczniów z faktu odbywania praktyk przez studentów
- niezadowoleniem ze strony innych nauczycieli w placówce
- inne

metodycznej

- opóźnienia dostarczenia umowy do szkoły
- opóźnienia podpisania umowy pomiędzy uczelnią , a szkołą
- brakiem programu praktyk
- zbyt dużą ilością studentów na praktyce
- niezadowoleniem rodziców z faktu odbywania praktyk przez studentów
- niezadowoleniem uczniów z faktu odbywania praktyk przez studentów
- niezadowoleniem ze strony innych nauczycieli w placówce
- inne

17. Czy uważa Pan(i), że liczba godzin praktyk dla studentów jest odpowiednia do przygotowania do pełnienia roli nauczyciela?

ogólnopedagogicznej

- Tak
- Nie, powinna być większa
- Nie, powinna być mniejsza

metodycznej

- Tak
- Nie, powinna być większa
- Nie, powinna być mniejsza

18. Czy otrzymuje Pan(i) wynagrodzenie za pełnienie roli nauczyciela- opiekuna praktyk studenckich?

ogólnopedagogicznej

Tak Nie

metodycznej

Tak Nie

19. Czy podjąłby(jęłaby) się Pan(i) pełnienia roli nauczyciela-opiekuna praktyk studenckich, gdyby wiązało się to z brakiem wynagrodzenia?

ogólnopedagogicznej

Tak Nie

metodycznej

Tak Nie

Realizacja praktyki

20. Czy jako opiekun praktyki, przygotowuje Pan(i) wspólnie ze studentem – praktykantem harmonogram realizowanej praktyki?

ogólnopedagogicznej

Tak Nie

metodycznej

Tak Nie

21. Czy studenci są według Pana (i) dobrze przygotowani merytorycznie do praktyki ?

ogólnopedagogicznej

Tak Nie

metodycznej

Tak Nie

22. Proszę ocenić następujące aspekty merytorycznego przygotowania studentów do praktyki:

- nawiązywanie kontaktu z uczniami
- nawiązywanie kontaktu z innymi nauczycielami
- nawiązywanie kontaktu z innymi pracownikami szkoły (pedagogiem, psychologiem)
- umiejętność samodzielnego rozwiązywania problemów

- kreatywność
- motywacja do pracy
- wrażliwość na problemy dzieci i młodzieży
- utrzymywanie ładu i dyscypliny na lekcji
- znajomość trudności w zachowaniu i nauce (ADHD, Dysleksja,)
- znajomość podstawowych technik badawczych
- samodzielne przeprowadzenie lekcji
- opracowanie konspektu lekcji
- opracowanie rozkładu materiału
- znajomość podręczników i pomocy dydaktycznych
- znajomość zagrożeń funkcjonowania społecznego (alkoholizm, agresja, narkomania...)
- znajomość specyfiki funkcjonowania nauczyciela w roli wychowawcy klasy
- kultura osobista studenta
- zaangażowanie studentów

23. Czy zadania określone w programie praktyki były zwykle dla Pana(i) precyzyjnie określone?
ogólnopedagogicznej

Tak	Nie
-----	-----

metodycznej

Tak	Nie
-----	-----

Ocena efektywności praktyki

24. Co przyczynia się według Pana(i) do największych efektów praktyki:

ogólnopedagogicznej

- motywacja studentów
- jasno określone cele praktyki
- dobry program praktyki
- dobre przygotowanie merytoryczne studentów
- inne,

metodycznej

- motywacja studentów
- jasno określone cele praktyki
- dobry program praktyki
- dobre przygotowanie merytoryczne studentów
- inne,

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

PROJEKT

„Praktyki Pedagogiczne drogą do innowacyjnego szkolnictwa”

współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, Program Operacyjny Kapitał Ludzki, Priorytet III, Działanie 3.3., Poddziałanie 3.3.2 „Efektywny system kształcenia”

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

25. Czego według Pana(i) brakuje w programach praktyki przygotowywanych przez uczelnie wyższe?

ogólnopedagogicznej

.....

metodycznej

.....

26. Jaki aspekt odbywanej przez studentów praktyki ma według Pana(i) największe znaczenie dla ich przygotowania do roli nauczyciela?

ogólnopedagogicznej

.....

metodycznej

.....

Projekt realizowany przez Państwową Wyższą Szkołę Zawodową im. Szymona Szymonowica w Zamościu w partnerstwie z Miastem Zamość oraz Instytutem Nauk Społeczno-Ekonomicznych Sp. z o.o. w Łodzi

LIDER PROJEKTU: Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Szymona Szymonowica w Zamościu;
ul. Akademicka 8; 22-400 Zamość, tel. 84/ 638 34 44, 84/ 638 35 55 fax. 84/ 638 35 00
PARTNER I: Miasto Zamość;
ul. Rynek Wielki 13; 22-400 Zamość, tel. 84/ 639 20 84, 84/ 639 30 54
PARTNER II Instytut Nauk Społeczno-Ekonomicznych Sp. z o.o.;
ul. POW 17 lok. nr 4a; 90-248 Łódź, tel. 42/ 633 17 19

BIURO PROJEKTU:
Instytut Humanistyczny PWSZ im. Szymona Szymonowica w Zamościu
ul. Hrubieszowska 24; 22-400 Zamość, pok. nr 13 /piętro/
tel. 84/ 627 84 04, fax. 84/ 638 35 00
mobile: + 48/ 663 188 388
e-mail: innowacyjnepraktyki@pwsz zamosc.pl

www.pwsz zamosc.pl

www.innowacyjne-praktyki.pl

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

PROJEKT

„Praktyki Pedagogiczne drogą do innowacyjnego szkolnictwa”

współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, Program Operacyjny Kapitał Ludzki, Priorytet III, Działanie 3.3., Poddziałanie 3.3.2 „Efektywny system kształcenia”

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Karta wspomagająca dotycząca ankiety dla nauczycieli

Metryczka: W rubryce *staż pracy*- wpisz liczbę lat

W rubryce *nazwa szkoły* chodzi o rodzaj szkoły np. Szkoła Podstawowa

W rubryce *ile razy....* – wpisz liczbę

Pytanie nr 1 -zakreśl odpowiedź

Pytania nr 2- przekreśl odpowiedź

Pytanie nr 3,4 - zakreśl jedną odpowiedź

Pytania nr 5, 6- przekreśl odpowiedź

Pytanie nr 7- zakreśl odpowiedź

Pytania nr 8, 9, 10 - przekreśl odpowiedź

Pytania nr 11- zakreśl odpowiedzi

Pytanie nr 12- zakreśl i ewentualnie wpisz dopełnienie odpowiedzi

Pytania nr 13, 14, 15 – przekreśl odpowiedź

Pytanie nr 16 – podkreśl odpowiednie odpowiedzi

Pytania nr 17-zakreśl odpowiedź

Pytania nr 18, 19, 20, 21- przekreśl odpowiedź

Pytanie nr 22- Oceń w skali od 1 (bardzo źle) do 6 (bardzo dobrze) każdą z proponowanych odpowiedzi

Pytanie nr 23- przekreśl odpowiedź

Pytanie nr 24- podkreśl odpowiednie odpowiedzi

Dziękujemy za wypełnienie ankiety!

Projekt realizowany przez Państwową Wyższą Szkołę Zawodową im. Szymona Szymonowicza w Zamościu w partnerstwie z Miastem Zamość oraz Instytutem Nauk Społeczno-Ekonomicznych Sp. z o.o. w Łodzi

LIDER PROJEKTU: Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Szymona Szymonowicza w Zamościu;
ul. Akademicka 8; 22-400 Zamość, tel. 84/ 638 34 44, 84/ 638 35 55 fax. 84/ 638 35 00
PARTNER I: Miasto Zamość;
ul. Rynek Wielki 13; 22-400 Zamość, tel. 84/ 639 20 84, 84/ 639 30 54
PARTNER II Instytut Nauk Społeczno-Ekonomicznych Sp. z o.o.;
ul. POW 17 lok. nr 4a; 90-248 Łódź, tel. 42/ 633 17 19

BIURO PROJEKTU:
Instytut Humanistyczny PWSZ im. Szymona Szymonowicza w Zamościu
ul. Hrubieszowska 24; 22-400 Zamość, pok. nr 13 /piętro/
tel. 84/ 627 84 04, fax. 84/ 638 35 00
mobile: + 48/ 663 188 388
e-mail: innowacyjnepraktyki@pwszamosc.pl

